

ВОЛОНТЕРЛІК –
ӨМІР САЛТЫНА
АЙНАЛУЫ КЕРЕК

2-бет

Азат ПЕРУАШЕВ:
ҚҰРЫЛЫС
БИЗНЕСІНДЕГІ
ЖОБАЛАРДЫҢ ҚҰНЫ
НЕГЕ ҚЫМБАТ?

4-бет

ТӘУЕЛСІЗДІКПЕН
КЕЛГЕН
ТӘУЕКЕЛ

15-бет

ҚАЗАҚҰНИ20

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ - САЯСИ АПТАЛЫҚ

www.qazaquni.kz

qazaquni2000@gmail.com

2000 жылғы 11 тамыздан шыға бастады

№7 (877), 17 ақпан, 2020 жыл

АСЫЛ АҒАЛАРЫМ

Атақты жазушылар отыратын үй бізге ертедегі хан сарайындай қасиетті де сұсты көрінген. «Рейхстагқа ту тіккен Рахымжан Қошқарбаевпен кездесу болады екенді» естіп жетсек те, еруге дәт жоқ. Сондай күйде тұрып, атақты Қошқарбаевтың өзін көре қалған сәтімізде бірімізден біріміз сүйінші сұрағандай ду етістік те, әлдебір күш тартып ала жөнелгендей-ақ, дереу ұмтылдық...

8-9
бет

ҚАНДАЙ ҰЛТ БОЛСА ДА, ТӨРІМІЗГЕ ШЫҒАРСАҚ ТА, ТӨБЕМІЗГЕ ШЫҒАРМАЙМЫЗ! ТАТУЛЫҚ ТЕК ҚАЗАҚТЫҢ ЕСЕБІНЕН ҒАНА ЕМЕС, БАРШАНЫҢ МУДДЕСІ БОЛУЫ ТИІС

3
бет

ИСЛАМ ӘБИШЕВТІ АҚТАП АЛАТЫН ҮШ НЕГІЗ

«Қылмыстық істің материалдарында Әбішев пен Түкиевке тағылған айыптың СДТБТ-да тіркелгенін растайтын бір бір процессуалдық шешімнің жоқтығын, күні бүгінге дейін айыптау тарабының оларды ұсына алмауын ескеріп, қылмыстық іс бойынша басты сот талқылауының барлық процессуалдық шешімдері заңсыз болып танылуы тиіс, бұл сотты Әбішев пен Түкиевті кінәсіз деген үкім шығарып, ақтауға міндеттейді» деді қорғаушы М.Есқараев.

5
бет

ЯПОНЕЦ УСЛЫШАЛ ДОМБРУ И ЖЕНИЛСЯ НА КАЗАШКЕ

Эта история напоминает сказку или какое-то доброе кино. В маленьком городке в 500 километрах от Токио живет пара. Он японец, она казашка. У них двое детей. Пока жена занята семейными хлопотами, супруг, честно отработав день в школе (он учитель английского), возвращается домой и с большим удовольствием садится играть на домбре. Об этой идиллии – в репортаже корреспондента tengrines.kz, которые попали в Японию благодаря прямому авиарейсу компании SCAT.

11
бет

ШЕТЕЛДІК САЯХАТШЫЛАР ТАСБАЗҒА КӨЗ ТІГЕДІ

Тасбаздағы сырт көзді елең еткізетін басқа да көріністер дегеніңіз сол – ауладағы тұғырда «тепсе жілік сындырған қыран бүркіт мен едім» деп Сейфолланың Сәкені жырлайтынындай, қайрат-күші таудай тұрқы мен қанжардай сойдыған тырнақтарынан-ақ сезілген мұзбалақ құс отыр.

14
бет

ВОЛОНТЕРЛІК – ӨМІР САЛТЫНА АЙНАЛУЫ КЕРЕК

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Birgemiz» атты волонтерлар фронт-офисінің ашылу рәсіміне қатысып, елордалық ерікті жастар өкілдері алдында өз пікірімен бөлісті.

«Биыл, Волонтер жылында көптеген ауқымды жобалар қолға алынады. Осы арнайы кеңседе өте маңызды бастамалар жүзеге асады деп сенемін. Мұндай орталықтар еліміздің барлық өңірінде ашылды. Игі іспен айналысу, адамдарға жақсылық жасау – халқымыздың көне заманнан келе жатқан дәстүрі. Біз осы дәстүрді сақтап қалуымыз керек. Себебі, біреуге қол ұшын созып, қолдау көрсету – қанымызға сіңген қасиет. Халқымызда осындай береке-бірлікке шақыратын асар дәстүрі бар. Бұл – ғасырлар бойы құндылығын жоймаған ата салтымыз. «Жұмыла көтерген жүк жеңіл» дейді халқымыз. Волонтерлік қызметтің басты мақсаты да – бірге жұмылып, халыққа қызмет ету» – деді Қ.Ж.Тоқаев.

Президент Тоқаев бүгінде дүние жүзінде бұл үрдіс кең таралып, әлемдік қозғалысқа айналғанын, қазірдің өзінде жер бетінде 1 миллиардқа жуық адам волонтерлікпен айналысатынын атап өтті. «Ал бізде – 16 мың. Бұл, әрине, аз. Бұл көрсеткішті 100 мыңға дейін көтеруге болады. Олардың жаһандық дамуға тигізер үлесі зор. Әлемдік ішкі жалпы өнімнің 2,5 пайызы – Еріктілер еңбегінің нәтижесі. Көптеген елде Ерікті болу қалыпты жағдай, үлкен құрмет саналады» – деді ол.

Еліміздің азаматтары мұқтаж жандарға қол ұшын беруге әрдайым дайын екенін көрсетіп келеді. Арыс оқиғасы – соның айқын дәлелі. Төтенше жағдай кезінде Қазақстанның түкпір-түкпірінен жиналған волонтерлер зардап шеккендерге көмектесті. Қаланы қалпына келтіруге белсене атсалысқанын атап көрсеткен Мемлекет басшысы волонтерлер жылы кезекті науқан емес, халқымыздың өмір салтына айналатынына, бұл бағытта әсіресе жастарға сенім артатынын білдірді.

ТҮРКИЯДА АБАЙ ЖЫЛЫ АШЫЛДЫ

Қазақстанның Түркиядағы Елшілігі, ҚР Мәдениет және спорт министрлігі, Түркия Мәдениет министрлігі, ТҮРКСОЙ ұйымы мен «ТРТ Аваз» телеарнасының қатысуымен Түркиядағы Абай жылын салтанатты түрде ашты.

Салтанатты шараға Қазақстанның Түркиядағы Елшісі Абзал Сапарбекұлы, ҚР Мәдениет және спорт вице-министрі Елдос Рамазанов, ТҮРКСОЙ Бас хатшысы

Дүйсен Қасейінов, «ТРТ Аваз» директоры Седат Сағырқая, Кечиөрен муниципалитетінің басшысы Тургут Алтынок, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің қамқоршылық кеңесінің төрағасы Мұса Йылдыз, сондай-ақ Түркі кеңесіне мүше мемлекеттердің елшілері, шетелдік дипломаттар, зиялы қауым өкілдері және қазақстандық студенттер қатысты. Еуразия Жазушылар одағының төрағасы Якуб Әмероглу Абай – қазіргі қазақ әдебиетінің негізін қалаушы, түркі тілдес

халықтардың рухани қазынасына баға жетпес үлес қосып қана қоймай, қазақ халқының ұлт ретінде қалыптасуына ықпал еткенін атап өтті. Кеш соңында Қазақстан, Қырғызстан, Молдова, Өзбекстан және Әзірбайжан әртістері Түркияның Президенттік симфониялық оркестрінің сүйемелдеуімен Абайдың музыкалық мұрасын орындады. «ТРТ Аваз» телеарнасы салтанатты шараны толығымен түсіріп, 350 миллион көрерменге көруге мүмкіндік берді.

ӘЙЕЛДЕРГЕ ЖОЛ КАРТАСЫ АРНАЛДЫ

Елімізде алғаш рет әйелдердің жағдайын жақсартуға бағытталған жол картасы әзірленді. Құжат нәзік жандылардың қоғамдағы ролін арттыруды көздейді.

Жол картасында жазылған жоспар алдымен Алматыда жүзеге асырылмақ. Қазақстанда әйелдер қауымы ел тұрғындарының 52 пайызын құрайды. Әйелдердің қолданбасын кез келген саладан көруге болады. Дегенмен, қыз-келіншектердің құқығы мен мүмкіндігінде өмір сүру сапасын жақсарту төңірегіндегі түйткілдер көп. Былтыр «Қазақстан әйелдері күштерінің альянсы» Алматыда әлеуметтік зерттеу жүргізіп, қыз-келіншектердің зорлық-зомбылыққа жиі ұшырайтыны және ең төменгі жалақы алатыны анықтаған. Соған сәйкес түрлі ескеріліп, жоспар бекітілді. «Алматыда әлеуметтік сауалнама жүргізіп біраз ақпарат жинадық. Алдымен әйелдерге қиын жағдайда құқықтық көмек көрсететін байланыс орталығын құрмақпыз. Арнайы портал іске қосылады. Кәсіпкерлікті дамытуға да басымдық берілмек», – дейді «Қазақстан әйелдері күштерінің альянсы» төрайымы Раушан Сәрсембаева.

ЖЕМҚОРЛЫҚ РЕЙТИНГІ ЖАРИЯЛАНДЫ

ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі Превенция департаментінің басшысы Анар Жарова сыбайлас жемқорлыққа бейім салаларды атады.

«Құқықтық статистика органдарының мәлімдеуінше, 2019 жылы сыбайлас жемқорлық қылмыстары үшін 1002 адам сотталды, бұл 2018 жылғы көрсеткіштен 7%-ға аз. Олардың арасында орталық мемлекеттік органдардың қызметкері (515), жергілікті атқарушы орган қызметкерлері (261), квазимемлекеттік секторда (37)

және өзге де тұлғалар (189) бар», – деді Анар Жарова агенттіктің баспасөз орталығында өткен брифингте. Оның айтуынша, орталық мемлекеттік органдар ішінде алғашқы бестікке Ішкі істер (297), Қаржы (49), Қорғаныс (297), Индустрия және инфрақұрылымдық даму (20) және Ауыл шаруашылығы (19) министрліктері кіреді.

ЗАҢ БҰЗҒАН ҚЫТАЙЛЫҚТАР ЕЛДЕН ШЫҒАРЫЛДЫ

Шымкентте заңсыз жолмен жайбарақат жұмыс істеп келген қытайлықтарға қатысты сот шешімі шықты. Судья 31 Қытай азаматын елден шығаруды жөн деп тапты.

Бұларды жұмысқа тартқан кәсіпорын басшыларына миллиондап айыппұл салынып, олар да қытайлық болғандықтан елден қуылды. Еңбекші аудандық сотының судьясы Қайрат Избасаровтың үкімімен Чжу Цзян Баоға айлық көрсеткіш 2500 еселенген мөлшерінде, яғни 6 миллион 125 мың теңге мөлшерінде айыппұл салынды. Сонымен қатар ҚР аумағынан шығарылып, 5 жыл мерзімге

қайта кіруге тыйым салынды. Инвестор ретінде келген Қытай азаматы Шымкенттегі индустриалдық аймақта металл өңдеу зауытын ашпақ болады. Сөйтіп 2018 жылы Алматының әуежайы арқылы 31 қытайды алдыртқан. Бірнеше күнге келгендей болған олар ары қарай Шымкентке жетіп, жайбарақат жұмыс істеп жүрген жерінен өткен жылдың күзінде көші-қон полициясының қолына түскен.

Мемлекет басшысының тапсырмасына орай Ақпарат және қоғамдық даму вице-министрі Данияр Есин Әділет министрлігінде өткен ведомствоаралық комиссия отырысында «Қазақстан Республикасында бейбіт жиындарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі» туралы заң жобасының тұжырымын таныстырды.

БЕЙБІТ ШЕРУЛЕРДЕ АҚЫЛҒА ҚОНЫМСЫЗ ШЕКТЕУ БОЛМАСЫН

«1995 жылғы баптардың форматының саны 12 болса, жаңа заңда 21 бап қарастырылып отыр. Біріншіден, бейбіт жиындардың заңнамалық базалық қағидаттарын енгізбекпіз. Екіншіден, заң жобасына анықтамалық аппарат енгізіледі. Сонымен қатар, заңда бейбіт жиынды ұйымдастырушылардың, қатысушылардың, журналистердің мәртебесі, міндеті мен құқығы айқындалады. Сондай-ақ заңға мемлекеттік органдардың құзыреті енгізіліп, бейбіт жиын өткізуге болатын орындар белгіленеді. Пикет, митинг, жиынға арнайы орындарда 250 адамнан аз халық қатысқан жағдайда – бейбіт жиынды өткізудің хабарландыру тәртібі енгізіледі», – деді ведомствоаралық комиссия-

дан кейін тілшілердің сұрағына жауап берген Данияр Есин. Вице-министрдің айтуынша шеруге қатысушылардың саны 250 адамнан асса – бейбіт жиын өткізу үшін рұқсат алу керек болады екен. Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің бұл ережесі ерсі, тіпті күлкілі естіледі. Айталық, көшеде бейбіт митинг өтіп жатыр делік. Оны көрген, өтіп бара жатқан адам еріксіз тоқтап, құлақ түруі заңдылық. Оларға «Сен 251-ші адамсың, әрі жүр!» – деп қуып, кетпесе полиция шақыртып олардың қолын бұрап арнайы көлікке тиіп жіберуіміз керек пе? Олай болса бұл есікті жауып алып әкімдікте өткізетін жабық жиналысқа айналып кетпей ме? Заң жобасын жасағанда кішкене болса да ойлану керек қой...

КӨЛГІНОВТЫ КӨПШІЛІК СҰРАҚПЕН КӨМІП ТАСТАДЫ

Елордалықтар алдында есеп берген Көлгінов шағымның астында қалды. Тұрғындар тарапынан тұрмыстық түйткілдерге қатысты сұрақтар легі бір толастамады.

Көгілдір отынсыз күні қараң, көліктің көптігі мен көмірдің кесірінен көк түтін жұтқан жұртшылық алдында есеп берген бас қаланың әкіміне күрті қардың қорлығы мен үйін даулап жүрген мындаған үлескерлер шағым айта келді. Әкімінің есеп беру жиынына келген халық өз мәселесін айтып қалуға тырысты. Әсіресе, үйін даулап жүрген үлескерлердің жанайқайлары еш шықты. Әкімнің сөзінен, алдында 76 тұрғын үй кешенінің құрылысы әлі аяқталмаған. Былтыр 2 жарым мың үлескердің «мәселесін шештік» деп ақталған әкім алдағы үш жылда «бәрін бітіріп беремін» деп уәдені үйіп-төкті. Осы қыста қала тұрғындарын әбден қалжыратқан күрті қар әкімнің сөзінше, коммуналдық

қызметтің қауқарсыздығынан емес, әдеттегіден қалың жауған қардың кесірі екен. Ал, жемқорлыққа шатылған қоластындағы қызметкеріне қатысты Көлгінов онша шешіле қоймады, қысқа жауаппен шектелді. Байқоңыр ауданының бұрынғы әкімі құны жарты миллионнан асатын «Айфонның» соңғы нұсқасын ауызбастырыққа алғаны ешкімнің ұмыста қойған жоқ. Заң бойынша қоластындағы қызметкері жемқорлық дерегімен ұсталса, басшысына сөгіс жарияланып, тіпті қызметтен босатуға дейін қарастырылған. Алайда, Көлгіновтің аузынан «отставкаға кетем» деген сөз шыққан жоқ.

БАС РЕДАКТОРЛАР ЖАҢА БАСШЫСЫН САЙЛАДЫ

Еліміздің ақпараттық саласын дамытуға, оның бағытын анықтауға өзіндік үлес қосып келе жатқан «Бас редакторлар клубы» қоғамдық бірлестігінің кезекті жиналысы болып өтті.

«Бас редакторлар клубы» қоғамдық бірлестігінің есеп беру – сайлау конференциясында Клуб президенті ретінде Қазақстан журналистикасы академиясының академигі, белгілі медиаменеджер Бибігүл Жексенбай кандидатурасы бірауыздан қолдау тапты. Бұған дейін бұл қызметті атқарған Ерлан Бекхожин президентіктен ұйымның жарғысына сәйкес,

өкілеттілігінің мерзімі аяқталуына байланысты босатылды. Сондай-ақ «Бас редакторлар клубының» мүшелері бірлестіктің вице-президенттерін бірауыздан сайлады. Олардың қатарында – «Әділет. Рухани жаңғыру» республикалық газетінің бас редакторы Мұратбек Тоқтағазин, «Sakha» республикалық қоғамдық-саяси газетінің бас редакторының бірінші орынбасары Кенжеболат Жолдыбай, «Казахстанская правда» республикалық газеті» АҚ басқарма төрағасы Вячеслав Пашенко, «Sport»-«Спорт» республикалық газетінің бас редакторы Дүрәлі Дүйсебай, белгілі блогер Ғалым Байтұқ бар.

ҚАНДАЙ ҰЛТ БОЛСА ДА, ТӨРИМІЗГЕ ШЫҒАРСАҚ ТА, ТӨБЕМІЗГЕ ШЫҒАРМАЙМЫЗ! ТАТУЛЫҚ ТЕК ҚАЗАҚТЫҢ ЕСЕБІНЕН ҒАНА ЕМЕС, БАРШАНЫҢ МҮДДЕСІ БОЛУЫ ТИІС

«Мен үшін ең ұлы қорғаныс ұясы, ең ұлы көмек көзі – Ұлтымның кеудесі. Сондықтан да мен Ұлтымның кеудесін бастырмау үшін барымды саламын!»

Мұстафа Кемал АТАТҮРК,
Түркияның Тұңғыш Президенті

«БІР ЕЛ. БІР ТІЛ. БІР МҮДДЕ»
атты елдік ұстанымға көшетін кез келді

Қордайдағы дүнген дүрбелені елімізді дүр сілкіндірді. Айдыңкүннің аманында қазақтарды полициясымен қосып сабаған дүнгендердің басбұзарлығы ақыры он бір адамның өмірін қиған, отыз шақты үй өртенген үлкен бүліншілікке ұласты.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев шұғыл мәлімдеме жасап, комиссия құрып, жағдай қалпына келді. Енді құқыққорғау орындары Қордайдағы қантөгіске кінәлілерді қатаң жазалауы тиіс. Иә, ең бастысы — мемлекеттік тұрақтылық!

Қордайдағы жанжалға байланысты «Ақ жол» партиясы да барлық ұлт өкілдерін сабырлық пен өзара құрметке шақырып, Мәлімдеме жасады.

Қантөгісте қаза тапқандардың отбасыларына көңіл айтамыз. Алла ел амандығы мен жұрт тыныштығын берсін!

Ал енді мәселе неден шықты немесе негізі неде?

Әрнәрсені өз атымен атамаған соң — осы. Ақты — ақ, қараны — қара деу керек.

Ең бастысынан бастайық. Қазақтың мемлекет құраушы ұлт екені тарихи заңдылық. Әлемдегі санаулы елдерде ғана кездесер Алла берген өз мәртебеміз, шексіз бағмыз! Осы өз мәртебемізді өзіміз 1995 жылы Конституциямыздан алып тастай салдық. Ешкім, ешқандай ұлт өкілдері қарсы шықпай-ақ... (Қарсы шығу ұғымға да сыймайды өйткені). Бұндайды ешқандай ел жасаған емес...

Ал өз мәртебесін өз қолымен жойып отырған ұлтты өзгелер аяй қойсын ба? Министрлері мен әкімдері, депутаттарының көбісі, жалпы мемлекеттік қызметкерлері қазақ тілінде сөйлемейтін елді өзге жұрт құрметтесін бе?

Мысалы, сол дүнгендер (кез келген ұлт) алысқа сермеп Америка, Қытай, Ресейді айтпай-ақ қояйық, мынау өзіміздің туыс Өзбекстанда өзбекті сабай ала ма? Ал бізде қазақ ақсақалын екі баласымен қосып, 8 дүнген өлімші етіп, жабылып сабайды. Тіпті, оларды қорғауға келген мемлекет өкілі — полицияның өзін қуалап жүріп соғады...

Отыз жылдан бергі көріп келе жатқанымыз не? Бізде бір қазақты бір өзге ұлт өкілі ұрады немесе атады, бірақ ақырында қарымта қайтарған қазақ кінәлі болады!

Біздің биліктің оқиғаны тексермей жатып, жанталаса қайтаратын жауабы — бұл ұлтаралық жанжал емес, тұрмыстық қақтығыс! Өйткені ынтымақты көп ұлтты ел деген атаққа кір келмеуі керек. Қазаққа не болса ол болсын. Әрине, мемлекетімізге ең керекті ынтымақ, бірлік, татулық, бірақ ол неге міндетті түрде қазақтың есебінен бола береді отыз жыл бойы?!.

Иә, бәрі тұрмыстық қақтығыстан басталады. Бірақ арты міндетті түрде ұлтаралық жанжалға ұласады.

Шешен, тәжік, ұйғыр, күрд, армян т.б. бітіп, енді дүнгенге келді кезек!

Біздің билік қайта-қайта айтқанды жақсы көретін 131 ұлт өкілінің бұл нешіншісі екен?..

Міне, осы отыз жыл бойы ұстанған өз ұлтын кемсіту саясатынан арылмасақ, мұндай оқиғалар әлі де жалғаса береді.

Өйткені, бұл «Мен қауіп еткеннен айтамын» дегендей, отыз жыл бойы айтып та, жазып та келе жатқан мәселеміз.

Иә, отыз жыл бойы ел бірлігі, ынтымақ пен татулық тек қазақтың есебінен ғана болып келеді. Ал оған елімізде өмір сүріп отырған барлық этностар мүдделі болуы тиіс.

Бұрынғы талай оқиғаларды айтпағанда, Қордай қантөгісінен соң, яғни ауыр ақаулары шыға бастаған бұрыннан келе жатқан отыз жылғы саясатты енді жанартуымыз керектігі күн тәртібінде тұр! Өйткені заман жаңа, қоғам басқа! Көшеде Ұлттық мүддесін, өз елінде өзінің теңдігін сұраған ел тұр! Кезінде бауырына басып, тілім наным бөліп берген жұрттан Тілін сұрап келген Ел енді талап етіп тұр!

«Мен үшін ең ұлы қорғаныс ұясы, ең ұлы көмек көзі — Ұлтымның кеудесі. Сондықтан да мен Ұлтымның кеудесін бастырмау үшін барымды саламын!» депті қайран Ер, Түркияның Тұңғыш Президенті Мұстафа Кемал Ататүрк.

Қазақстанның жаңа Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың да ұстанымы дәл осылай болуы керек! Ал біз бәріміз мемлекет басшысының жанына топтасып, қолдап, қуаттауымыз керек!

Бізде ұлтымыздың кеудесі басылып жатқан кез аз емес еді, ал кеше дүнгендер полициясы сабап, мемлекетіміздің бетіне түкірді...

Ұлттық мүдде мен мемлекеттік тілдің ауыр ахуалына байланысты «Жайлап жарылатын минерал жауып тастағанын ол жарылмай қалмайды. Оны жарамсыз ету керек» деп кемінде он бес жылдай бұрын жаздық.

Ұлттық мүддеміздің ұпайын түгендеп, талай жазған сайын кеше шекара асқан дүнгендердің соңынан жылап-еніреп еріп кете жаздаған, Қордайға барған қазақ жігіттерінің жер-жебіріне жетіп балағаттап жатқан құлсана Бахытжан Копбаевтар бастаған байбаламшылар ойбайлап бір құлап тұрады. Интернет ақтарсаңыз бұған анық көз жеткізесіз.

Қызымысты кім жасағанын ұмытып кетіп, қазақ жігіттерін ұлтшылықпен кінәлап жатқан Ресейі бар, өзіміздегі копбаевтар секілді орыстілділер, тағы басқа өзіміздің зиялылар, қайраткерлер бар, осы уақытқа дейін дүнгендер өлімші етіп сабаған сексеннің сенгіріндегі қазақ қариясы мен оның екі ұлының жағдайын, тіпті осы қантөгісте қаза тапқан, артында үш баласы қалған бір үйдің

мандайға басқан жалғыз ұлы Дархан Әбдірахымның отбасына көңіл де айтқан жоқ...

Әрбір осындай қайғылы оқиғадан соң билік әдеттегідей өре түрегеліп, шұғыл шара қолданады. Комиссия құрылады. Кінәлілер табылып жазаланады. Сонымен бітеді бәрі. Бірақ алда тағы да қайталанбауына кепілдік жоқ...

Үйдің шығырын ауыстырғаннан ештеңе шықпайды — іргетасын нықтау керек. Ол — ұлттық идеология! Ұлттық идеология Конституцияға мемлекет құраушы ұлт — қазақ ұлты деп жазудан басталады. Ұлттық идеология Мемлекеттің азаматтарына Мемлекеттік тілді міндеттеуден басталады. Өйткені, Тілінді білмеген тірлігінді білмейді. Жатпейілдік жалғаса береді. Қазақтың тілі мен тарихын Қазақстандағы барлық этностар жақсы білетіндей деңгейге жетуіміз керек! Сонда ғана қазақ халқына деген өзге этностардың құрметі оянады. Мемлекет құраушы негізгі ұлт Қазаққа жақындайды.

Мысалы, өткен жылы желтоқсанда елордалық Ассамблея Халқы Ассамблеясы Тіл форумын өткізіп, соған қатыстық. Елуге жуық өзге ұлт өкілдері қазақ тілінің майын тамызып сөйлеп, жырлары мен әндерін шырақанда еріксіз риза боласын. Жүздеріне қарасаң бәрі қазаққа ұқсап кеткен. Мен сөз сөйлемді: «Қазақ тілін — Менің тілімді менен артық сөйлеп тұрған сіздердің барлығыңызға басымды иемін. Қазір Сіздердің жүздеріңіз кімге ұқсап кеткенін білесіздер ме?» — дегенімде, бәрі бір ауыздан: «ҚАЗАҚҚА» — деп шу ете қалды.

Сол жерде мен екінші рет: «Біз осы уақытқа дейін «БІР ЕЛ. БІР МҮДДЕ» деген ұстаныммен келдік. Енді «БІР ЕЛ. БІР ТІЛ. БІР МҮДДЕ.» деген елдік ұстанымға көшуіміз керек» деп ұсындым.

Мен бұл ұсынысты алғаш рет осыдан оншақты жыл бұрын Мәдениет және ақпарат министрлігі мен Ассамблея бірігіп өткізген жиында да айтқан болатынмын.

Бұған, яғни баршаға Мемлекеттік тілді міндеттейтін Мемлекеттік тіл туралы заң қабылдауға қазір заңды негіз бар. Осыдан екі-үш жыл бұрын елімізде Мемлекеттік тілді менгергендер саны 86 пайыз екені Мәдениет министрлігі ресми мәлімдеген болатын. Ал қазақ ұлтының саны 75 пайыздай екені анық.

Ендеше, енді не тұрыс бар, онсыз да отыз жыл күтіп келеміз.

Бірақ қазір де мемлекеттік тіл туралы заң қабылдауға мемлекеттің жауапты шенеуніктері қарсы шығып кедергі келтіріп жатқанын анық біліп отырамыз.

Ал жоғарыда келтірген әлемге әйгілі Ататүрік Түркия Республикасын құрып жатқанда: «Түркияда тұратын 78 ұлттың өкілдерін бір тілде — түрік тілінде сөйлеуге шақырамын. Көптілді, көпділді, көпділді мемлекеттердің өмірі ұзаққа бармайды. Ондай елдердің болашағы жоқ. Сондықтан да біздің Түркия бірақ тілде, түрік тілінде сөйлеуге тиіс!» — деп елге тастаған ұраны Ұлтты, яғни Мемлекетті сақтап қалғанын біз де есте ұстауымыз керек!

МИНИСТРЛІКТІҢ ҚОЛЫНАН МИТИНГІ АНДУДАН БАСҚА НЕ КЕЛЕДІ?!

Қордайдағы қантөгіс Ішкі істер министрлігіне түбегейлі реформа керек екенін көрсетті.

Біздің полициялардың митингідегі шал-кемпірмен алысудан басқа қолынан не келеді деп ойлайсың?! Бұған кезекті рет Қордай оқиғасында куә болдық. Елді қорғайды деген полицияны сабаған дүнгенің басқаны аясын ба?..

Былтыр да Ақтөбеде болар, бір қытайдың үш полицияға әл бермей, беттеріне түкіріп, балағаттап кеткен видеосы тарап жүрді.

Егер полициялар өз міндеттеріне лайықты болып, басты кінәлі дүнгендерді тұтқындап, қылмыстық жауапқа тартқанда, он бір адам опат болған осыншама ойран болмас еді?!

Америкада тб елдерде мұндай полицияға қол көтермей-ақ, көшеде қауіп тудырған басбұзарды сол сәтте атып тастайды. Біздің полицияның қаруы жоқ па, ата алмайды ма, түсінбейсің... Үш-төрт жыл бұрын Алматыны аяғынан тік тұрғызған Күлікбаев деген салафиттің сойқан салғаны естен кеткен жоқ. Алматыны жалғыз өзі автоматпен алшандап аралап жүріп, полиция басқармасына еніп еркін кіріп, санап жүріп атып кетті полицияларымызды...

Иә, біздің полицияның шама-сы митингіге шыққан бейбіт тұрғындарға ғана жетеді... Жаңаөзенде де айлар бойы ала алмаған айлығын талап еткен халықты қуалап жүріп атқаны тарихымызға қара таңба болып қалды...

Қордайдағы бүліктің ошағы Мәсанши ауылының мемлекет ішіндегі мемлекет болып келгені де біздің

құқыққорғау орындарының әлсіздігі. Бұған жергілікті мемлекеттік биліктің қауқарсыздығы да себеп болған. Бұл екеуіне елімізді жегідей жеп келе жатқан жемқорлықты қосыңыз!

Дүнген мәдени орталығы төрағасы Хусейн Дауровтың Фейсбуктағы парақшасына қарасаңыз ол Қазақстанда тұрып жатқан адамға ұқсамайды, елімізбен байланыстыратын бір де бір белгі жоқ. Оның президенті Қасым-Жомарт Тоқаев емес — Си Цзиньпин секілді...

Сөздің қысқасы, Грузияда Саакашвили құқыққорғау орындарына қалай реформа жасап тазалады, бізде де дәл сондай түбірімен реформа керек. Грузиядағылар құқыққорғау орындарындағы паракорлықтың жойылып кеткенін сөз етеді. Саакашвилидің бұл ерлігін одан кейін болған президент, яғни басты қарсыласы да мойындайды.

Қордай қантөгісі туралы сөзімізді қорытарда айтарымыз, ең бастысы кінәлілер жазалануы керек. Ал олардың кімдер екенін, біздің құқыққорғаушылар қараңғы үйден қара мысқа іздеп кетпей-ақ, елдің бәрі біліп отыр:

1. Қазақтың қариясын екі ұлымен қосып сабаған 8 дүнген.

2. Қазақстан заңына бағынбай, екі полицияның өзін сабағандар.

3. Екі полицияды ұрып жатқан жігіттерінде тоқтату салмай, қоштап тұрған арандатушы дүнген шалдары және тб.

Ал жазықсыз жандар жазаланбауы керек.

Қазір жан-жақтан анталап тұрған жатпейілдердің арандатуына берілмеуіміз керек! Ол үшін — сабырлық сақтап, үкіметтік комиссияның нәтижесін күту керек.

Ең бастысы — мемлекеттік тұрақтылықты сақтауға барлығымыз атсалысуға тиіспіз.

Ал елімізде өмір сүріп жатқан этностар шаныраққа қарауы керек! Қазақстан Халқы Ассамблеясы ғимаратының мандайшасына немесе эмблемасына қазақтың қасиетті «Шаныраққа қандар» деген өнегелі сөзін жазып қойса, артық болмас еді...

Қандай ұлт болса да, қазақы кең пейілімізбен төрімізге шығарсақ та, төбемізге шығармаймыз!

Тәу етер Тәуелсіздігіміздің іргесі берік болып, ел аман, жұрт тыныш болсын!

Қазыбек ИСА,
ҚР Президенті жанындағы
Ұлттық Кеңестің мүшесі

«АҚ ЖОЛ» ПАРТИЯСЫ БАРЛЫҚ ҰЛТ ӨКІЛДЕРІН САБЫРЛЫҚ ПЕН ӨЗАРА ҚҰРМЕТКЕ ШАҚЫРДЫ

ҚАЗАҚСТАННЫҢ «АҚ ЖОЛ» ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ ПАРТИЯСЫНЫҢ ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫ ҚОРДАЙ АУДАНЫНДАҒЫ ЖАҒДАЙҒА БАЙЛАНЫСТЫ МӘЛІМДЕМЕСІ

Жамбыл облысының Қордай ауданындағы жанжал салдарынан болған қайғылы оқиғаларға байланысты Қазақстанның «Ақ жол» Демократиялық партиясының атынан мынаны мәлімдейміз:

1) Жамбыл облысының Қордай ауданындағы тәртіпсіздіктер салдарынан болған қайғылы оқиғаларға байланысты Қазақстанның «Ақ жол» Демократиялық партиясының атынан алдымен қаза болғандардың туыстары мен жақындарына шын жүректен көңіл айтамыз, зардап шеккендердің тезірек сауығып кетулерін тілейміз.

2) Сондай-ақ, біз осынау қантөгіске себеп болған арандатушылардың әрекеттерін айыптаймыз.

3) Біз қоғамда этникааралық келісімді сақтай отырып, барлық ұлт өкілдерін сабырлық пен өзара құрметке шақырамыз.

4) Осы жағдайға байланысты үкіметтік комиссия құрылды. Аталған оқиғаның мән-жайын, оның неден басталғанын, полиция өкілдеріне шабуыл жасаған кінәлілерді және аймақтағы бірқатар ауылдарда адам құрбандары болуы, ғимараттардың өртелуі мен тоналуының ақ-қарасын осы комиссияның анықтауын сұраймыз. Осы оқиғаларды бастаушыларды заң алдында қатаң жауапкершілікке тартуы тиіс.

5) Мемлекеттік комиссия қайғылы жағдайдың салдарын жою барысында кезекті шаралармен шектелмеуі керек. Бұл жанжал жергілікті билік органдары мен тұрғындар арасында өзара түсіністіктің жоқтығын, құқық қорғау органдардың беделі төмен екендігін көрсетті. Оның артында әлеуметтік проблемалардың жатқаны айқын.

Жергілікті мемлекеттік органдар халыққа жақындау үшін, халықтың әлеуметтік мәселелерін шешу үшін бірқатар шаралар

қабылдауы қажет.

6) Біз мемлекеттік комиссияның жұмысы мен оның шешімдері халыққа түсінікті және ақпаратты ашық болуын талап етеміз

7) Тағы да барлық азаматтарды қоғамдық келісімді қорғауға, Республика заңдары мен Конституциясын қолдануға шақырамыз.

«Ақ жол» ҚДП Орталық Кеңесі Президиумы
qazaquni.kz

«АҚ ЖОЛ» ПАРТИЯСЫНЫҢ КЕЗЕКТІ ҚОҒАМДЫҚ ҚАБЫЛДАУЫ ӨТТІ

«Ақ жол» партиясының Алматы қалалық филиалының Қоғамдық қабылдауы өтті. Қабылдауды партияның Алматы қалалық филиалының басшысы Қуандық Бискультанов пен Қоғамдық басқу бөлімінің меңгерушісі, заңгер Майса Абдраманова жүргізді.

Қабылдауда Алматы қаласы, Түрксіб ауданының тұрғыны В.Боровик өткен ғасырдың отыншы жылдары салынған бір үйдің жағдайына алаңдаушылық білдірді. Ескі үйлерді бұзу бағдарламасына сәйкес аудандағы барлық осындай үйлер бұзылып болды. Бірақ осы бір үйді бұзу жөнінде құрылысшылар мен пәтер иелерінің арасында келісім бола тұрып жағдай әлі белгісіз болып тұр.

Апатты үйдің тұрғындары Түрксіб ауданының әкімшілігінен осы жағдайға қатысты туындаған сауалдарына ешқандай жауап ала алмай отыр.

«Ақ жол» партиясының Алматы қалалық филиалының басшысы К.Бискультанов бұл мәселе бойынша апатты үйдің тұрғындарына барынша қолдау көрсетуге уәде берді.

Азат ПЕРУАШЕВ:

ҚҰРЫЛЫС БИЗНЕСІНДЕГІ ЖОБАЛАРДЫҢ ҚҰНЫ НЕГЕ ҚЫМБАТ?

Құрылыстағы дизайнды цифрландыру 7 жыл бұрын басталуы керек еді, – деді бүгін Мәжілістің жалпы отырысында Қазақстанның «Ақ жол» Демократиялық партиясының төрағасы, Мәжіліс депутаты Азат Перуашев.

Қазақстандағы құрылыс неге сонша қымбат екеніне таңғаламыз ...

Біз жыл сайын тек жобалау-сметалық құжаттарына ондаған миллиардтарды жұмсаймыз! Сонымен қатар, бірдей нысандардың құны айтарлықтай ерекшеленуі мүмкін!

Үкіметке сараптама кезеңінде сметалық құнын қалыптастыру кезінде өндірістік емес шығыстарды күрт төмендету үшін жедел шаралар қабылдау қажет.

Ашықтықты қамтамасыз етуді және адами факторды жоққа шығаратын цифрлық технологияларды белсенді енгізу қажет.

Үкіметтен осы мәселе бойынша 1 мамырдан кешіктірмей есеп беруін сұраймын» деген болатын.

«Бүгінгі таңда сарапшылар мен дизайнерлер бірнеше тонна папкаларды ақтарып, тексере алады. Өйткені, олардың қолында 2 305 нормативтік құжат бар. Кейде қажетті нормативтік-құқықтық актілерді табу үшін ғұна уақытының 40% -ы жұна кетеді. Талаптардың өзі көбінесе қайталанатын және бір-біріне қайшы келеді. Бұл кейде сарапшылардың қалауы бойынша жобалық шешімдерді мақұлдауға немесе қабылдауға мүмкіндік береді», – деді депутат.

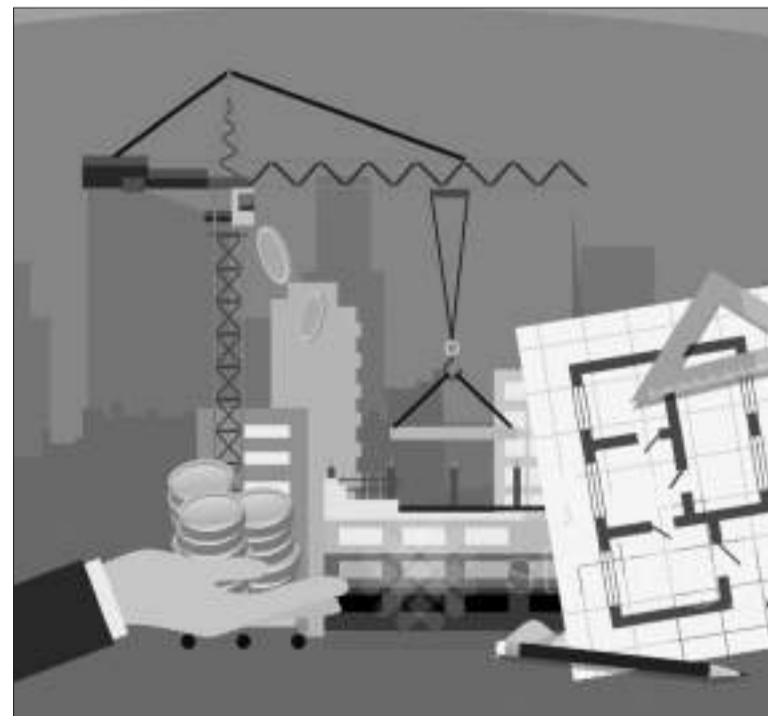
Сонымен бірге, Азат Перуашев 2013 жылы «Ақ жол» фракциясы құрылыс саласындағы нормативтік-құқықтық базаны «бір терезе» жүйесінде (DZ) барлық келісу

процедураларын бір немесе екі жұмыс күніне дейін қысқартуға мүмкіндік беретін бағдарламасына және IT бақылау бағдарламасына конвертациялауды ұсынғанын еске салды. (ДҰ – 165, 2 қазан 2013 ж.)

Осыған ұқсас тәжірибе әлемде шамамен он жылдан бері қолданылуда. Сингапурдың CORENET және PlanCheck жүйелері, венгрлік ArchiCAD, сонымен қатар олардың BIM технологиялары тұжырымдамасының бөлігі болып табылатын Ұлыбритания, АҚШ, Канада және басқа елдердегі аналогтары солай жұмыс істейді.

«Ақ жол» партиясы құрылыстың нормативтік базасын 2-3 жыл ішінде цифрландыру барлық талаптарды жақындастыруға, қарама-қайшылықтарды анықтауға, оларды шешуге, сараптама процедураларын оңтайландыруға және жобалардың сапасын жақсартуға мүмкіндік береді деп санайды. Бұл қиын, бірақ бір реттік және қажет процесс бұл саланың одан әрі дамуына үлкен мүмкіндіктер ашады. Цифрландыру бізге заң бұзушылықтарды жоюға және жалғыз дерекқордың талаптарына сәйкес дизайн жасауға кірісуге мүмкіндік береді.

Депутаттың айтуынша, жүйені іске асырудың келесі қадамы дизайнды толық автоматтандыру болуы мүмкін. Бұл жағдайда жобалау уақыты минимумға дейін азаяды. Қасым-Жомарт Кемелұлы атап көрсеткендей, және жобаны

сараптау қажеттілігі толығымен жойылады.

Азат Перуашев бұл уақыт пен миллиардтаған долларды үнемдеуге, сыбайлас жемқорлық шығындарын және құрылыс құнының едәуір төмендетуге әкелетінін атап өтті. Кейбір мәліметтерге сәйкес, компаниялар жобалық талаптарды қолмен есептеудегі қателіктерге байланысты өз пайдасының 10%-на дейін жоғалтады. Ысыраптарды азайту – ұсынылған реформаның

алғашқы экономикалық нәтижесі болар еді. «Біз бұл үлкен әрі қиын жұмыс екенін түсінеміз. Табысты даму үшін экономика мен өмір сүру сапасы үшін маңызды рөл атқаратын цифрлық технологиялардың дамуында артта қалмау үшін алдыңғы қатарлы елдердің тәжірибесін уақытылы үйрену қажет. Әйтпесе, бүкіл әлем қарқын ала бастаған болашақта өмір сүріп жатқанда, біз өткен ғасырда қалып қоямыз», – деп толықтырды Азат Перуашев.

«Ақ жол» Қазақстанның Демократиялық партиясының баспасөз қызметі

1. ЖАНЫ ТАЗА АДАМ АРАМДЫҚҚА БАРМАЙДЫ

Ертеде Шардара маңайында, Сырдың бойында орын алған оқиға негізінде туған, керемет тәлімді «Мұңлық-Зарлық» (ол екеуінің кесенесі де түр) қиссасында Күлмесхан деген кейіпкер бар. Бізде бүгін ондай дәті қатты адам жоқ, есесіне «Сенбесхандар» (Фома-неверующий) көп. Мысалы, олар (Ислам Әбішевті танымайды-білмейді, бірақ, «жемқор» екенін біледі, таза екеніне сенбейді. Ал, тым тығыз бол-маса да, аздап араласқан мен сенемін. Сенетінімің себебі мынау: Бар жиған-терген дүниесін сатып, ақшасына самолет жасалып, майданға жіберілгені жайында Сталиннің хатын алған Әбіш қарияның немересі 2000 жылы Ордабасы ауданының әкімі болып тағайындалғанда:

– өз үй-жайы мен компаниясының мүлкін кепілдікке қойып, банктен аудандағы 3000 шаруа қожалығына 1 млрд. теңгеге жуық кредит алып берген (бұндай ерлік қазақ тарихында содан бері қайталанған жоқ...);

– компаниясының есебінен ай сайын ауыл әкімдіктеріне жалақыға, жарыққа, т.б. 1 млн.200 мың теңге жәрдем беріп тұрған;

– компаниясының есебінен Темірлан кентінде 340 орындық мектеп салып берген, оған өзінің ия әкесінің атымен беріп дегенде жұмысшылар, «оны салған компания жұмысшылары», деп, «Батсу» компаниясының атын қойған;

– Шұбарсу саяжайына бірден 300-ге жуық оралман отбасы көшіп келгенде асарлатып салынған мектеп, емхана, мешіт, полиция ғимаратына керек құрылыс заттарын да өз компаниясының есебінен көтерген;

– Өскеменде мешіт салынуына мұрындық болғанда оған компаниясы 100 мың доллар құйған;

– 2008 жылы Оңтүстік Қазақстан облысында су тасқынына бөлінген 18 млрд. теңгенің 1,5 млрд. теңгесін штаб бастығы ретінде құрылыс, тасымал жұмысын арзандату есебінен үнемдеген;

– Өскеменде «мүсіншілердің халықаралық симпозиумын» өткізу арқылы олардың қала көркін кіргізіп тұрған көп мүсінді тарту етуі немесе аз ақшаға істеуі арқылы миллиондаған қаржыны үнемдеген;

– Су ресурстары комитетін басқаруға келген 2012 жылы 397 млрд. теңгенің жұмысын 93 млрд. теңгегемен бітіріп, 304 мың трлн үнемдегеннен кейін қызметтен қуылған,

– 2014 жылы қабылданып қойған 1,5 трлн. теңгелік мемлекеттік бағдарламаны екі жыл күресіп, 535 млрд. теңгеге ауыстырғаннан кейін жа-ламен түрмеге түскен;

– 2013 жылы «қазынаның қаржысын үнемдеймін деп жұмысыңыз, есесіне тергеудің астында қалдың, енді қызметке қайта барсаң ондайды қоятын шығарсың?» деген жұбайына «қайталайтын жағдай туа қалса, тағы да солай істеймін» деген сертінен таймаған және кешегі соттағы соңғы сөзінде: «Түрмеде отырған 10 айдың ішінде өткен өмірімді саралап, менің ұялатын, өкінетін жерімнің жоқ екендігін көрдім. Егер қайтадан бастау мүмкіндігі болса, тағы да дәл осылай жүріп өтер едім» деген.

Одан бөлек өз атасы Әбіш намазын үзбеген діндар адам болса, нағашы ата-сы Сапар мешіт ұстаған молда болған. Әбіш атаның жұбайы Өрзақ механизатор болып еңбек етіп жүргенде, екеуі де 1951-1955 жылдары Өзбек ССР-і Жоғарғы Кеңесіне депутат болып сайланады. Сол кезде танысып, жақын араласып, болашақта құда-құдағи болуға баталасады. Ақ ұлдары болып, Әбіш пен Өрзақанның ұлы Әлмахан, Сапар мен Өрзақұлдің қызы Айымқұлге қосылады. Зоотехник болып қызмет еткен Әлмахан 1971-1975 жылдары Оңтүстік Қазақстан облыстық кеңесінің депутаты болған.

ИСЛАМ ӘБИШЕВТІ АҚТАП АЛАТЫН ҮШ НЕГІЗ

Ол кезде облыстық кеңеске, әсіресе Жоғарғы Кеңеске бүгінгідей тек қалтасы қалыңдар ғана емес, ең бірінші кезекте шын мәнінде еңбек аударып сайланатын болғанын есте ұстауымыз керек.

Енді өздеріңіз ойлаңыздар – осындай ортада туып-өскен, ес біліп, етек жиғаннан көрген үлгі-өнегесі, алған тәлім-тәрбиесі тазалық болған, адал еңбекті ту етіп ұстап өткен жандардың ұрпағы елге ағайты беруді көздемей, қара басын байыта беруді көздемей, ең алдымен сеніп тапсырылған елдің қамын ойлауы, сол үшін өзінің, бауырларының табан ақы, маңдай терімен тапқан дүние-малын бөліп беріп отыруы бойындағы атаның қанын ақтағандығы, ананың сүтін адал емгендігі емес пе? Болмыс-бітімі, жаратылысы осындай адамның, ең бастысы сонау 1988 жылы қарызға борлығыдан батып қалған кеңшар директорылығына демократиялық сайлау арқылы келген күннен бері игілікті істері арқылы бойына ата-анасынан берілген асыл қасиеттерге адал екенін сансыз рет талассыз дәлелдеп келе жатқан азамат қайдағы бір алаяқ, өзі маған танып-білмеген адамға «мың пән деп деген мекемеден пара алып бер» деп айтты деген, мүлдем қисынға келмейтін сөзге қалайша сенуге болады?..

2. ҚАРАПАЙЫМ АДАМ ТАРАПЫНАН ҚЫЛМЫС ЖОҚ! ЕСЕСІНЕ МЕМЛЕКЕТТІК ПРОЦЕССИК КОДЕКСТІ БҰЗУШЫЛЫҚ БАР

Тәуелсіз Қазақстан тарихындағы теңдессіз осы істің мән-жайын өте қысқа түрде бір еске түсіріп шығайық. И.Әбішев 2012 жылы 304 млрд. теңге үнемдеген соң, 2013 жылы қызметтен кетуге мәжбүр болады, құзырлы органдар 1992 жылдан бергі жұмысын тексереді. Бірақ, қылмыс таба алмайды, 2014 жылдың сәуірінде Елбасы Н.Назарбаевтың тікелей араласуымен Су ресурстары комитетіне басшылыққа қайта оралады. Комитет құрамына кіретін Ауыл шаруашылығы министрлігі жасаған, 1,5 трлн. теңге игеру көзделген, 60 түруге арналған мемлекеттік бағдарламаның 534 млрд. теңгемден 600 жүз мың гектарды қалпына келтіретін жаңа нұсқасын жасап, тағы да Елбасы Н.Назарбаевтың қолдауымен, Үкіметтің оны қабылдауына қол жеткізеді. Оған екі жыл уақыты жетеді. Бірақ, «бюджетте ондай қаржы жоқ, қаржыны өзің табасың» деген тапсырма алады. Халықаралық қаржы көздеріне шығып, бұл мәселені де шешеді. Өстіп жүргенде Сыбайлас жемқорлыққа қарсы Ұлттық бюро

комитетке қарайтын республикалық «Қазушар» мекемесін, облыстық су шаруашылықтарының қатарына тағайындайды. Ресми түрде айтылғанымен, ондағы мақсат – И.Әбішевтің үстінен «компромат» табу болса керек. Сол жолда олардың айтқанымен жүре қоймаған басшылардың үстінен қылмыстық іс қозғала бастайды. «Қазушардың» бастығы, зейнеткерлік жасқа келіп қалған Өмірбек Жампозов «адал ғұмырымның соңында жаламен жемқор атанғанша» деп, өзін-өзі өлімге қияды. Алматы облыстық сушардың бастығы «тергеушілер кабинетінен секіріп кетіп», ғимараттың 4-қабатынан құлап қайтыс болады...

Біз бар болғаны орын алған оқиғаларды айтып отырмыз, ешнәрсені меңзеп отырған жоқпыз. 2019 жылдың 14-наурызы күні Ақпарат құралдары Ұлттық бюросының «Ислам Әбішев аса ірі көлемде пара алу үстінде ұсталды» деген мәліметін таратады, көп ақшаны теледидардан көрсетіледі. Бірақ, оның өзінің бейнесін көрсетпейді. Сөйтсе, И.Әбішев пара алмаған, «пара алуға оқталған» ғана болып шығады, оған бірақ, Ұлттық бюро алғашқы жаңсақ мәліметін жоққа шығармайды, ақпарат құралдарынан түзету бермейді, сол ролик, сол ресми хабар интернетте әлі сол күйінше тұр. Қалың көпшіліктің жадында ол парамен ұсталған Әбішев ретінде қалды...

И.Әбішевтің оның қорғаушылары: А.Әбдірахманов, С.Несіпбаев, М.Есқараев, А.Құспан, Е.Мәкенов – аталарына рахмет! – бұл істе ешқандай пара алушы да, пара беруші де жоқ екенін, бұл іс Ұлттық бюро мен Азамат Шәймерденов деген, бұрын Қаржы полициясында аса маңызды істер бөлімінің жедел өкілі болып істеген, кейін одан теріс мінездемемен жұмыстан шығарылған, Ұлттық бюро мемлекетке аса ірі көлемде зиян келтіруші ретінде үстінен іс қозғаған, СМП-610 деген мекеменің қожайыны, ол мекеме Су ресурстары комитетімен 2018 жылы мердігер ретінде 5,6 млрд. теңгеге орындамағаны үшін комитет келісім-шартты бұзғанын, сол үшін сотқа да жүгінген, бірақ, онда ұтылып қалған, бүгінгі таңда арнайы мекемелерді түнде түсіре алатын бейнекамералар секілді арнайы құралдармен жабықтаумен айналысатын азамат екенін, екеуі ұйымдастырған тірлік екенін, бір сөзбен айтқанда И.Әбішевтің кінәсіз екенін толық дәлелдеп шықты. Ұлттық бюросының бұл істі «қиыннан қиыстыра алмағаны» сондай, қорғаушылар Қылмыстық-процесстік

кодекстің, яғни, заңның талаптары өрескел бұзылғандықтан, бір емес алты бағыт бойынша бұл іс қысқартылуға жа-тады ие отыр. Олар мыналар:

1. И.Әбішев пен С.Түкиевке тағылған айыптар Сотқа дейінгі тергеудің бірыңғай тіркелімінде (СДТБТ) тіркелмеген. Басқаша сөзбен айтқанда, қылмыстық іс қозғалмаған. «Қылмыстық істің материалдарында Әбішев пен Түкиевке тағылған айыптық СДТБТ-да тіркелгенін растайтын бір бір процессуалдық шешімнің жоқтығын, күні бүгінге дейін айыптау тарабының олар-ды ұсына алмауын ескеріп, қылмыстық іс бойынша басты сот талқылауының барлық процессуалдық шешімдері заңсыз болып танылуы тиіс, бұл сот-ты Әбішев пен Түкиевті кінәсіз деген үкім шығарып, ақтауға міндеттейді» деді қорғаушы М.Есқараев соттағы жарысөзінде.

2. Сотқа дейінгі тергеу-тексерудің мерзімдері бұзылған. «2019 жылдың 10-қаңтары мен 20-наурызы күнге дейінгі тергеу-тексерудің мерзімін ұзу мен жандандыру қаулыларын Д.Бахытовтың дер кезінде емес, кейін шығарғаны әшкере болды. ...2019 жылдың 21-ақпанынан кейінгі процессуалдық қимылдардың бәрінің хаттамалары – жарамсыз дәлелдер, ал бүкіл процессуалдық шешімдері - заңсыз, бұл сотты Әбішев пен Түкиевті толықтай ақтауға міндеттейді» дейді М.Есқараев.

3. Қаржы беру және тексеру ісін оған құқысы бар адамдар жүргізбеген. Себебі, тергеуші Д.Бахытов пен Жедел тергеу тобының басшысы А.Ағыбаевтың А.Шаймерденовке ақша сомасын қарау және табыстау бойынша жазбаша тапсырмалары қылмыстық іс материалдарында жоқ.

4. Жасырын тергеу әрекеттері жүргізуге санкция заңсыз алынған. Шаймерденовтың айғағына сай, ол өзі – пара алуда делдал, Әбішев – пара алушы, Түкиев – пара алушының көмекшісі, Мәкішев – пара берудегі дел-дал. Ал бірақ – бірақ! Пара беруші жоқ болса, қылмыс та жоқ!

Осының бәрін біле отырып, Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің (бұрынғы Ұлттық бюро) қызметкерлері сотты жаңылыстырып, өздерінің көрінеу заңсыз әрекеттері заңдастырған. ЖТЭ жүргізу бойынша барлық қаулы - заңсыз, ал оның нәтижелері дәлел ретінде жарамсыз деп танылуы керек. Бұл Әбішев пен Түкиевті тағылған айып бойынша түгелдей ақтауға әкеледі.

5. Тергеуге дейінгі тергеу-тексеру әрекеттері кезінде Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің қызметкерлері іс бойынша дәлелдерді бұрмалаған!

6. Соттық психоло-филологиялық сараптаманың барлығы Сараптаманы жүргізу әдістемесін бұза отырып жүргізілген, толыққандылық қамтамасыз етілмеген.

3. ЕНДІ НЕ БОЛАДЫ?..

«Сот тергеуімен анықталған жайттарға орай, Әбішев пен Түкиевтің тағылған айыптар бойынша кінәсіздігі айдан анық. Бірден бір заңды да әділетті сот актісі – тек қана ақтайтын үкім!» Қорғаушылардың пікірі бір ауыздан осындай.

Ал, судьяның пікірі қандай? Бұл жерде, біздіңше, оның алдында, ертегідегі үш тарам жол секілді, шешімнің де үш түрлі нұсқасы тұр. Бірінші. Заңды да әділ үкім шығарып,

көпшіліктің ризашылығына бөлену. Халықтың шынайы алғысын алып, шын бақытты болу, көп адамның қолы жетпес мәртебеге ие болу. Бүгінгі сот билігі үшін айды аспанға шығару. Қара қылғи қақ жару қанына сіңген, «туғаны жоқ тура би» атанған бұрынғы ата-бабаларының қатарына қосылу. Есімін жаңа заман сотының тарихына алтын әріптермен жаздыру.

Екінші. «Жазықсыз екендерін мен де көріп тұрмын, жаным да ашиды, бірақ, тапсырманы орындауым керек қой» деп, Ислам Әбішевті 10 жыл, Серік Түкиевті 6 жыл бас бостандығынан айыру. «Туғанды би», немесе «тапсырма орындайтын би» атану, бұл дүниеде көптің қарғысын ғана алып қоймай, иманыңнан айрылу, демек, о дүниеде тозақтың отына шымжырылу деген сөз. Адамға істеген жақсылығың да, жамандығың да қайтып алдыңа келеді.

Өзіңе келмеуі мүмкін, бірақ, балашағаның алдынан шығатыны ақиқат! Бұл да Алла қиянат адам баласын жаман, ұрам ике, қиянатқа барудың қажеті үшін қолданатын әділдік шарасы. Кешегі 37-жылдары жазықсыз жандарды айдатқан, соттатқан, атқызған адамдардың біреуінің арты жақсы болған емес! Жазықсыз адамның наласы ешкімді құр жібермейді. Өйткені, жәбір еткен адамның тілегін бірден қабыл етемін деген Алла-Тағаланың уәдесі бар...

Үшінші. Судья «компромисс» ретінде заңда көрсетілген, Әбішев алмақ болды есептеліп отырған пара көлемінің 70 есе көлемінде айппұл салумен шектелуі де мүмкін. Халық соған де риза болар еді. Бірақ, бұл кінәсізді бәрібір кінәлі етіп көрсету ғой. «Малым – жанымның, жаны – арымның садағасы» дей бермей, қаласа кейін ақтала жатар, әзірге «бастан құлақ – садаға» десін-дағы, осыған риза болсын, біздің қолдан келгені – осы» деген сөз ғой бұл?..

Айтпақшы, «қандай тапсырма?» дейсіз бе? Біздікі – тек жорамал ғой, бірақ, өзіңіз ойлап көріңізші, халық қаржысының үнемдеген адамның жазығы не? Елбасының «мемлекет қаржысын қолды етпеу тек маған керек пе?» деген сөзі бар еді, Әбішевтің жазығы – үнемдегені ме? Есімін елге үлгі етуге, Еңбек Ері атағын беріп марапаттаудың орнына соттағы сонша ұмтылуымыз қалай? Біреуді жалдап? Мемлекет алдында кінәлі болып жүрген адамды енді қоғам алдында қарабет, күнәкар етіп, кінәсін одан бетер ауырлатып? Бюджетті «распил» жасау арқылы (дәл осыда біздің алдымызға түсетін ешкім жоқ шығар) қалтаға түспей қалған ақшаның күйігінен басқа не себеп болуы мүмкін бұның?.. «Сөздің өтірік-шынына қарама, қисынына қара» депті дана бабаларымыз. «Сөзіңіздің қисыны жоқ» десеңіз, күдігімізді де қайтып алдық. Тек күдіктенуге құқығымыз болған соң айтып жатқанымыз ғой...

Заңның басты міндеті – мемлекетте әділеттілікті қамтамасыз ету. Ол сот жүйесінің баратын жер жоқ... Ежелгі Римнен бізге жеткен, «әлем күйресе күйресін, бірақ, әділет салтанат құратын болсын!» деген даналық бар. Римдіктер әділеттік жоқ жүйе ертелі-кеш бәрібір күйрейтінін білген соң айтқан ғой.

Ендеше, біз бәріміз, әсіресе, со-тымыз, әрбір ірі немесе ұсақ әділетсіз ісіміздің мемлекетіміздің күйреуіне апа-рып соғатынын естен шығармайық...

Қазақ баспасөзі өз тарихында түрлі кезеңдерді бастан кешкені баршаға мәлім. Радио мен телеарналар атымен жоқ кездің өзінде арнаулы білімі болмаса да ұлт зиялылары баспасөз арқылы халықтың көзін ашып, санасын оята білді. Бүгінгі отандық бұқаралық ақпарат құралдары ғаламтор секілді заманауи мамандар толық меңгерген. Дегенмен, бұқаралық ақпарат саласына мамандар дайындау өз өзектілігін ешқашан жоғалтпайды. Білікті мамандар қай салаға болса да қашан да қажет. Осы орайда Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің журналистика факультеті жетекші оқу орны болып табылады. Отандық БАҚ саласына бүгінгі күні кадрлар дайындау қалай іске асып жатқаны жайында университет профессоры Жетпісбай Бекболатұлының мақаласын оқырмандар назарына ұсынып отырмыз.

Еліміздің бұқаралық ақпарат құралдары үшін білікті журналист кадрлар даярлау мәселесі қашан да ғылыми және қоғамдық ортада күн тәртібінен түскен емес. Оның себебі түсінікті де: республиканың БАҚ индустриясы әлеуметтік институт және экономика саласы ретінде толықтай қалыптасқан соңғы жарты ғасыр беделінде ақпараттық технологиялардың шапшаң дамуы дәстүрлі журналистикаға деген көзқарасты түбірімен өзгертті.

БАҚ; ЮНЕСКО, халықаралық журналистика және қоғамдық медиа; Баспагерлік-редакторлық және дизайнерлік өнер кафедралары басты.

Атын атап, түсін түстейтін болсақ, баспасөз және электронды БАҚ кафедрасы газет және журнал редакцияларына маман даярлайтын басты орталық болып табылады. Кафедрада қаламының желі бар, стилі қалыптасқан, студенттердің шығармашылық

ҚАЛАМГЕРЛЕР ҚАРАШАҢЫРАҒЫ

«Айшылық алып» жерлерден көзді ашып-жұмғанша хабар алғызатын Интернет бүгінде баспагер, тележүргізуші, газет қаламгері мүддістермен байытты. Бұл үрдістер қазақ қаламгерлерінің қарашаңырағы — әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің журналистика факультетіне де тікелей қатысты. Факультет еліміздегі журналистер дайындайтын бірден-бір жетекші оқу орны болып табылады. Ол 1934 жылы ең алғашқылардың бірі болып құрылған, сонымен қатар ТМД елдері бойынша ең ірі факультеттердің бірі. 86 жылдық өзіндік тарихы бар факультет осы күнге дейін БАҚ-тың түрлі салаларына жоғары сапалы мамандарды даярлап келеді. Олар бүгінде еліміздің зиялы қауымының қатарында. Факультет түлектері отандық және шетелдік баспасөзде, республикалық, облыстық, аудандық мерзімді басылымдарда, баспаарда, радио мен теледидарда, орталық және жергілікті билік орындарында қызмет етеді.

Қаламгерлер қарашаңырағы қандар кезеңдерді бастан кешкенде де, білікті профессор-оқытушылар құрамын сақтап келеді. Факультетте жоғары сапалы оқытушылар, белгілі ғалымдар мен БАҚ тәжірибелі журналистері дәріс беруде. Ұлттық журналистиканың ғылыми негізін қалаған Хабижан Бекхожин, Тауман Амандосов, Темірбек Қожакеев, Марат Барманқұлов, Әбілфайыз Ыдырысов сынды ғалымдар еңбектері негізгі құндылықтар болып табылады. Қазіргі кезде факультетте «журналистика», «баспа ісі», «қоғаммен байланыс», «журналистика», «халықаралық журналистика», «дизайн» мамандықтары бойынша бакалавриат, магистратура және докторантура деңгейлерінде дәрістер жүргізіледі. Факультетте ғылым докторлары мен кандидаттары, профессорлар, доценттер мен тәжірибелі журналистер еңбек етеді. Бұрынғы журналистика тарихы, теледидар мен радио, баспасөз, әдеби журналистика, халықаралық журналистика, баспа ісі және дизайн, ЮНЕСКО кафедралары ірілендіріліп, олардың орнын Баспасөз және электронды

қабілеттерін шындей түсетін білікті журналистер дәріс оқиды. Сондай-ақ кафедра электронды бұқаралық ақпарат құралдарының тізгінін ұстауға қабілетті. Кафедрада еліміздің тәжірибелі тележурналистерімен қатар тележурналистік шеберлік мектебі бар ұстаздар білім береді. ЮНЕСКО, халықаралық журналистика және қоғамдық медиа кафедрасы болса халықаралық тақырыпқа жазатын журналистерді, білікті қоғаммен байланыс мамандарын, баспасөз хатшыларын даярлайды. Осы ретте «халықаралық журналистика» бағдарламасы заманауи әлемдік журналистика теориясы мен тәжірибесін еркін игерген мамандарды даярлауға бет бұрғанын атап өткеніміз жөн. Бағдарлама халықаралық қатынастардың қыр-сырын игерген, қазақстандық және шет елдердегі бұқаралық ақпарат құралдарында жұмыс істеуге қажетті білім мен құзыреттілікке ие жоғары білікті тілшілерді, шолушыларды, редакторларды тәрбиелейді. Алған білім, дағды мен қабілет түлектерге шетелдік басылымдарда, халықаралық редакция бөлімшелерінде журналист ретінде жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Өз кезегінде баспагерлік-редакторлық және дизайнерлік өнер кафедрасы баспагерлік іс,

дизайн және редакторлық қызмет саласына жоғары білікті кадрлар даярлау, кітаптану, библиография, шетелдік және отандық кітап басылымы бойынша кәсіптік білім негіздерін қалыптастыру, еліміздің редакторлық-баспагерлік нарығының және медиахолдингтерінің сұранысына сай мамандар тәрбиелеумен айналысады. Кафедра жастарды редакторлық баспагерлік іске, кітап өнімдерін көркемдік-техникалық безендіруге, тауарды тиімді жоспарлауға, кітап маркетингі мен менеджментінің экономикалық негіздерін меңгеруге, мерзімді басылымдар дизайнын жасауға баулиды.

Кеңес заманындағы әйгілі «Жизнь замечательных людей» сериясына ұқсастырып, университетте «Үлкенің тұлғалары» топтамасы шығарылып келеді. Осы серияның факультетіміздің негізін қалаған Тауман Амандосов, Темірбек Қожакеев, Марат Барманқұлов, Әбілфайыз Ыдырысов, Абдул-Хамид Мархабаев сынды ұстаздарымыз жөніндегі шығарылымдарымыз көрді. Соңғы жылдар беделінде ұлт тұлғалары Сағат Әшімбаев, Ербол Шаймерденов, Жұмабек Кенжалин атындағы арнайы дәрісханалар жабдықталып, студенттер игілігіне айналды. Жыл сайын түлектер күні

өткізіліп, ұстаздар мен шәкірттердің сағынысы қауышуы, естелік шаралар өткізуі дәстүрге айналды. Мәселен, бүгіндері шаштырған ақ қырау шалған жетпірде өз кураторлары Қабжан Пангерейұлы Құсайыновтың мерейтойына арналған республикалық ғылыми-әдістемелік конференция өткізді.

Факультет журналистика тарихы мен қазіргі журналистиканың өзекті мәселелеріне, жарнама және қоғаммен байланыстың, телерадионың тиімділігіне, жаһандану жағдайындағы онлайн журналистиканың ерекшеліктеріне қатысты ғылыми зерттеулер жүргізіп, «ҚазҰУ Хабаршысы. Журналистика сериясы», «Қазақстандағы PR және БАҚ» ғылыми жинақтарын шығарып келеді. Студенттер мен магистранттар, докторанттар арналған «Жас ғалым» ғылыми журналында студенттердің республикалық және халықаралық деңгейдегі үздік ғылыми жұмыстары жарияланады. Факультет ғалымдарына ЮНЕСКО, Интерньюс, ЮНИСЕФ, АҚШ Ассоциациясы, журналистиканы зерттеушілердің Еуропалық Ассоциациясы, сондай-ақ Американың CNN, Ұлыбританияның BBC ақпараттық холдингтері және басқа ірі халықаралық ұйымдар

қолдау көрсетіп отыр. Факультет оқытушылары мен ғалымдары АҚШ-та, Германияда, Швецияда, Польшада, Австрияда, Болгарияда, Түркияда, Қытайда және басқа елдерде өтетін семинарлар мен конференцияларға қатысуда. АҚШ-тың Оклахома мемлекеттік университетімен, Пенсильвания университетімен, Пенсильвания, Польшаның Адам Мицкевич атындағы университетімен және басқа шетелдік университеттермен тығыз қарым-қатынас орнатылған. Тәжірибе шыңдау мақсатында оқытушылар мен студенттер алмастырылып, факультет ұстаздары шет елдерде ғылыми тағлымдамадан өту барысында жоғарғы оқу орындарында дәріс оқуда.

Осы ақпанның бас кезінде Одердегі Франкфурт қаласының жанындағы Польшаның Слубице шаһарында болған халықаралық ғылыми конференцияға қатысып қайтқан едім. Еуропа елдерінде журналист кадрлар әлеуметтік коммуникация, коммуникология мамандануы бойынша даярланатынын хабардармын. Себебі, Батыста журналистика факультеттері жоқ, олар Шығыс Еуропада сақталған. Дегенмен, бұл елдерде де мамандық өтпелі кезеңде тұр деп санауға болады. Мәселен, Чехия, Польша, Словакия сияқты елдердің университеттерінде журналистика бойынша білімді «Әлеуметтік коммуникация» кафедралары береді. Оскар сыйлығын иеленген «Мәскеу көз жасына сенбейді» фильмінің кейіпкері, тележүргізуші Роднионның құлақ түререк, бір кездері «дүниенің бәрі тек теледидардан тұрып, кітаптың да, газет-журналдың да күні батады» деген пікір үстем болған. Бірақ, қазір баспа өнімдерінің көгілдір экранмен тайталаспай, бейбіт өмір сүріп жатқанына куәміз. Сонымен, теледидар тудырған пікір толқыны тарих жағалауына жетіп, енгіліп басты. Ғаламды өрмекшінің торындай шырғаған Интернет дәурені туғалы «енді кітап атаулы келмеске кетеді, жұрт бірыңғай әлеуметтік желіге көшеді» деген пікір әлемнің қай түкпірінде де желдей есіп жүр. Бұл жерде бәрін де уақыт көрсетеді, деген уәжде сенеміз. Дуалы ұстаздар журналистік кәсіп салалары мен мамандарды даярлау үрдісі дамып, жаңа мән мен мазмұнға ие болады, деп түйін түйеде. Демек, қаламгерлердің қарашаңырағы да қанатын кенге жайып, өркендеп, өсе бермек.

Жетпісбай БЕКБОЛАТҰЛЫ,
Әл-Фараби атындағы
ҚазҰУ профессоры

Пришло время перейти к единой общенациональной позиции «ОДНА СТРАНА – ОДИН ЯЗЫК – ОДНА ЦЕЛЬ».

Беспорядки в Кордае потрясли нашу страну. Избиения казахов и полицейских дунганами днем; после захода солнца конфликт продолжился и привел к гибели 11 человек, разрушению и сожжению около 30 домов, 15 объектов торговли, более 40 автомашин.

Глава государства Касым-Жомарт Токаев сделал экстренное заявление, создал комиссию и ситуация была взята под контроль. Теперь правоохранительные органы должны сурово наказать виновных в кровопролитии в Кордае.

другой национальности, в итоге сам становится виновником!

Наши власти, еще не начав расследования, уже дают ответ — это не межнациональный, а бытовой конфликт! Ведь статус дружбой и многонациональной страны не должен быть запятнан. Независимо от того, пострадал казах или нет. Единство, солидарность и дружба, конечно, — самое важное для нашего государства, но почему это всегда будет происходить за счет казахов в течение 30 лет?!

Да, все начинается с бытового конфликта. Но он неизбежно связан с межнациональным конфликтом. Чеченский, таджикский, уйгурский, курдский, армянский и др. конфликты, и теперь очередь — с дунганами!

ХОТЬ КАКОЙ ЭТНОС —

ВСТРЕТИМ С ПОЧЕСТЬЮ, НО НЕ ДАДИМ ВЕРХОВОДИТЬ!

Дружбу должны ковать не только казахи, но и остальные

«Для меня самая большая защита и самый большой источник помощи — это честь нации. Вот почему я стараюсь изо всех сил беречь честь нации!»

Мустафа Кемаль Ататюрк

Да, самое главное — стабильность государства!

В связи с кордайским конфликтом партия «Ак жол» также выступила с заявлением, призвав представителей всех национальностей проявлять спокойствие и взаимное уважение.

Мы выражаем искренние соболезнования родным и близким погибших, желаем скорейшего выздоровления пострадавшим.

А теперь в чем причина этого конфликта или какая его основа?

Когда явление не называют своим именем, случается такое: ведь белое надо называть белым, а черное — черным.

Давайте начнем с самого главного. Казахи являются государствообразующей нацией — это историческая закономерность. Такие привилегии и бесконечное счастье даются Свыше, которых можно найти в считанных странах мира! В 1995 году мы сняли этот статус с нашей Конституции. Хотя никто из представителей какой-либо национальности не выступил против этого (да и выступать против этого не было оснований). Ни одна страна не сделала такого шага...

И разве будет уважение со стороны этнических групп к нации, которая по своей воле отказалась от такой привилегии? Разве уважают представители других этносов наших министров, акимов, государственных служащих, которые не говорят по-казахски?

Например, смогут ли дунганы (или представители любой национальности) избить в Узбекистане местных жителей, не говоря уже об США, Китае или России? В нашем случае 8 молодых дунган жестоко избили акакала и его двух сыновей. Даже представителям государства — полицейским, которые пришли защищать их, не подчинились и избили их...

Что мы видим на протяжении 30 лет? У нас казах, которого избили или стреляли в него представители

Который раз это происходит с представителями 131 национальности, о которых так любит постоянно повторять наша власть? Такие события будут продолжаться, если мы не откажемся от политики национальной дискриминации, которую мы проводим в течение 30 лет.

В конце концов, эта старая проблема, о которой вот уже 30 лет мы пишем и пишем: «Я говорю, потому что это опасно».

Да, на протяжении 30 лет межэтническое единство, солидарность и мир в стране были исключительно за счет казахов. А ведь в этом должны быть заинтересованы все этнические группы, проживающие в нашей стране. Не говоря уже о многих прошлых событиях, из-за кровопролития в Кордае теперь мы должны пересмотреть 30-летнюю политику! Потому что теперь новое время и общество другое! Ныне у нас страна, которая ищет национальные проблемы и равенство! Страна, которая делилась последним куском хлеба с представителями различных этносов, просит теперь, чтобы был востребован язык этой земли!

Как сказал всемирно известный Мустафа Кемаль Ататюрк: «Для меня самая большая защита и самый большой источник помощи — это честь нации. Вот почему я стараюсь изо всех сил беречь честь нации!»

Позиция нового президента Казахстана Касым-Жомарта Токаева должна быть такой же! И мы все должны всемерно поддержать президента! У нас были сложные периоды, но вчера были наши государственство, избив полицейского...

Из-за тяжелого положения государственного языка и несоблюдения национальных интересов еще 15 лет назад писал: «Это мина замедленного действия, хоть закопай ее в землю, она взорвется. Ее надо обезвредить».

Несмотря на статьи в защиту национальных интересов на казахском языке, множество наших граждан с рабской психологией во главе с Быхтыжаном Копбаевым чуть не с пла-

чем «ринулись» вслед за дунганами за пределы страны, проклиная и ругая последними словами казахских джигитов в Кордае. И их антиказахская истерия работает против независимости страны. Когда вы заходите в Интернет, вы можете увидеть это наверняка.

Забыв, кто изначально совершил преступления, наши русскоязычные граждане, подобные Копбаевым, некоторые представители интеллигенции, а также из России стали обвинять казахских джигитов в национализме. При этом совсем не упоминают о том, что накануне дунгане жестоко избили 80-летнего акакала и двух его сыновей. Не говоря о несказанных словах соболезнования семье Дархана Абдрахима, который погиб в этом кровавом конфликте. Он — единственный сын у родителей, его трое детей остались без отца.

После каждого такого инцидента власти, как обычно, находятся на подъеме и принимают экстренные меры. Создаются комиссии. Находят виновных и наказывают. Этим все заканчивается. Однако нет гарантии, что это больше не повторится...

Нет пользы в замене крыш — необходимо укреплять фундамент. Это — национальная идеология! Национальная идеология начинается с написания в Конституции о казахской нации как государствообразующей. Национальная идеология начинается с обязательства знания государственного языка гражданами страны. Потому что не знающие языка не знают и вашей жизни. Толерантность продолжится. Нам необходимо достичь уровня, на котором казахский язык и историю будут хорошо знать все этнические группы в Казахстане! Только тогда пробудится уважение этничности казахов к казахам, и возможности казахов как государствообразующей нации увеличатся.

Например, в декабре прошлого года Ассамблея народа Казахстана провела языковой форум в нашей столице, в котором я принял участие. Неволею остоаешься довольным — приятно услышать, как представители около 50 национальностей говорят на превосходном казахском языке, поют казахские песни и

жыры. Когда вы смотрите на них, они похожи на казахов. В своем выступлении я сказал: «За то, что вы все говорите на казахском языке — моем языке — лучше меня, я перед вами преклоняю голову. Вы знаете, на кого похожи ваши лица сейчас?» И они все ответили: «На казахов!»

Там я снова повторил: «Мы до этого времени жили с установкой «ОДНА СТРАНА — ОДНА ЦЕЛЬ». Пришло время перейти к единой общенациональной позиции страны — «ОДНА СТРАНА — ОДИН ЯЗЫК — ОДНА ЦЕЛЬ».

Первые я сделал это предложение на встрече, проведенной 10 лет назад Министерством культуры и информации и Ассамблеей.

Т.е. в настоящее время существует правовая основа для принятия Закона о государственном языке, который обязывал бы всех говорить на государственном языке. 2-3 года назад Министерство культуры официально заявило, что 86 % населения страны говорит на государственном языке. А количество казахов составляет около 75%.

В чем причина задержки закона — ведь мы ждали уже 30 лет?

Но мы ясно видим, что ответственки препятствуют принятию закона о государственном языке.

Вышеупомянутый всемирно известный Ататюрк на заре строительства Турецкой Республики заявил: «Я призываю представителей 78 национальностей на одном языке — турецком. Жизнь многоязычных, многоконфессиональных, многокультурных государств коротка. У таких стран нет будущего. Вот почему наша Турция должна говорить только на одном языке — турецком!» Мы должны помнить этот лозунг, спасший нацию и государство!

ЧТО МОЖЕТ ДЕЛАТЬ МИНИСТЕРСТВО КРОМЕ ПОДАВЛЕНИЯ МИТИНГОВ?!

Кровопролитие в Кордае свидетельствует о том, что МВД нуждается в радикальной реформе.

Как вы думаете, что могут делать наши полицейские, кроме как разгонять стариков на митингах? Мы еще раз убедились в этом после событий в Кордайском районе. Если дунгане не пожалели полицейских, то что можно говорить об остальных?

В прошлом году в Актобе распространялось видео, на котором один китаец не подчинился трем полицейским, плевал им в лицо и ругал их.

Если бы полиция на законных

основаниях задержала, арестовала и передала суду главных дунганских зачинщиков, то и погромов с гибелью 11 человек, возможно, и не было!

В Америке и в других странах за неподчинение или угрозе окружающим на улице полиция незамедлительно стреляет в преступников. Непонятно с нашей полицией: то ли оружия нет, то ли не умеют стрелять... Вспомнилось, как Куликбаев, салафит, поднял Алматы с ног в 2016 году своей атакой. Один с автоматом навел страх на полицейских, свободно входя в Управление полиции...

Да, возможность нашей полиции хватает только на задержание мирных граждан, вышедших на митинги... Жанаозен оставил в нашей истории черный след, когда стреляли в людей, которые требовали повышения зарплат и улучшения условий работы...

Вспышка конфликтов в Кордае, а также тот факт, что Масанчи является государством в государстве, также является слабостью наших правоохранителей. Это также было связано с бессилием местных властей. Добавьте к этим двум коррупцию, которая опустошает нашу страну!

Если вы посмотрите на страницу председателя Ассоциации дунган Казахстана Хусея Даурова в Фейсбуке, то он не похож на человека, который живет в Казахстане, нет никаких признаков, связывающих его с нашей страной. Его президент не Касым-Жомарт Токаев, а вроде — Си Цзиньпин...

Короче говоря, нам нужна такая же радикальная реформа в правоохранительных органах, как реформа Саакашвили в Грузии. Жители Грузии говорят, что взяточничество в правоохранительных органах исчезло. Подвиг Саакашвили также признал президент Грузии, который был его главным конкурентом.

В заключение о кровавых событиях в Кордае мы должны сказать, что виновные должны быть наказаны. И все знают, кто они:

1. 8 дунган, которые избили казахского акакала и его двух сыновей. (Почему-то только трое из них среди задержанных.)

2. Те, которые не подчинились законам Казахстана и избили двух полицейских.

И этнические группы, живущие в нашей стране, должны смотреть на шаньрак! Священные для казахов слова «Шанырақ» звучат как лозунг в Ассамблее народа Казахстана.

Хоть какой этнос, встретим с почтостью, но не дадим верховодить!

Сделаем фундамент Независимости крепким, жизнь страны мирной и процветающей!

Қазыбек ИСА,
член Национального совета
при президенте РК
Qazaquni.kz

РАХЫМЖАН
ҚОШҚАРБАЕВ

– Рахымжан Қошқарбаев, әне!..
– Жүріңдер, барайық!..

Біз төртеу едік. Жазушылар үйінің Комсомол көшесі жағындағы бұрышында тұрғанбыз. Үш қабатты дәу үйге кіріп баруға бата алмай аялдағанбыз-ды. Атақты жазушылар отыратын үй бізге ертедегі хан сарайындай қасиетті де сұсты көрінген. «Рейхстагқа ту тіккен Рахымжан Қошқарбаевпен кездесу болады екенді» естіп жетсек те, еруге дәт жоқ. Сондай күйде тұрып, атақты Қошқарбаевтың өзін көре қалған сәтімизде бірімізден біріміз сүйінші сұрағандай ду етістік те, әлдебір күш тартып ала жөнелгендей-ақ, дереу ұмтылды.

– Сұлу кісі екен!
– Алдыңғы екеудің арғысы ғой!
– Иә, сол арғысы!

Газеттерде шыққан суреттерінен білеміз, бірден таныдық. «Әне!..» деп ду етіскенде танығанбыз.

– Бергі жағындағы кім?
– Ол – Қабдыкәрім Ыдырысов.
– Ақын Қабдыкәрім Ыдырысов!

Екеуінің соңында бес-алты кісі бар-ды. Ішке ене берген оларға ілесе жөнелдік. Қошқарбаев пен Ыдырысов жоғары көтеріліп кетті. Басқаларымызға әлдекім: «Залға барыңдар, залға! Кездесу сонда болады, сонда барыңдар!» деп жөн сілтеді.

Кездесуден ғажап әсер алдым:

Рахымжан аға туралы айтылған әңгімелер, «Батырға!» деп оқылған өлеңдер қанымды қыздырып, жүрегімді тұлтты. Орта бойлы ғана қазақ жігітінің Рейхстагқа бірінші жетіп, бірінші есігінің маңдайшасына қызыл жалау тіккен ерлігін басқа ешбіреу істей алмағаны ғой! Істей алса, мыңдаған басқалар қайда қалды?!.

Көмірдей қара шәші кесек бұйрасынданып, аялы өткір көзі от шашып, аппақ өңі нұр шашып, еркін күле сөйлейтін Рахымжан аға кішіпейіл екен, Рейхстагқа шабуыл жөнінде, өзінің ой-толғанысы, әрекет-қимылы жайында айтқанын тұжыра келе:

– Елден ерекше бірдеңе істедім дей алмаймын, Отан алдындағы, халық алдындағы, осы отырған үлкен-кіші, сіздердің атырағыңыздағы міндетімді атқардым, орындадым, – деп күлімдейді...

– Аға, Рейхстагқа беттегенде қандай ойда болдыңыз? – деп сұрақ қойғанымда ол маған күлімсіреп қарап:

– Сен қандай ойда болар едің? – деді.

Мен не дерімді білмей қалдым. Ол аппақ кесек тісі ақсия қарқылдап күлді. Күлкісі ашық екен.

Екеуіміз Үкімет үйі мен Бас пошта аралығындағы шағын парктің орта шеніндегі ұзын орындықта отырғанбыз...

Жазушылармен кездесудің әсерінен бе, анық білмеймін, мен қалайда батылданып, залдан шыққан Рахандар екінші қабатқа көтеріле бергенде қуа жетіп барып:

– Шығыс Қазақстан облыстық «Коммунизм туы» гәзетінің редакциясынан едім, редакторымыз сізден интервью алып кел деп тапсырған еді, аға, интервью беруге қашан уақытыңыз болады? – дегенім ғой. Редакция қызметкері екенімді дәлелдейтін куәлігімді алып та үлгіргенмін.

– Өй, сен қызық жігіт екенсің ғой! – деп қалып еді Ыдырысов. Біреулер күлді. Рахаң маған жалт қараған.

– Жексенбі күні сағат он екіде главопчтаның алдында тосатын бол, келістік пе? – деген Рахаң күлімсіреп.

– Жарайды, аға, рахмет! – дегенмін мен, қуанып кетіп.

Жексенбіге дейін әлі екі күн барды. Ол мерзімді толқанды өткіздім. Редакторымыздан ешқандай тапсырма болмаса да, интервью алуды оп-оңай ойлап таба салғанымашын таңдандым, бірақ, қысылған жоқпын – атақты Рахымжан Қошқарбаев туралы жазып апарсам, редакторымыздың риза болары сөзсіз! Қазекемнің: «Қуанған да – бір, қорыққан да – бір» дегені рас шығар, әйтпесе, кенеттен батылданып жетіп баруым екіталай-ды. Толқуыма және бір себеп – Рахымжан ағаның тез келіскені де, кездесуге айтқан сағатында келе қоюына сеніңкіремегенім. Ашып ұсынған куәлігіме көз жүгіртпегені көңілімді көншітпеген де. Жағалап әңгімелескіштер көп, жақтыратын шығар, қайсыбіріннен құтылу үшін тез келіскен бола салады да!.. Жарайды, келеді дейін, сонда оған нендей сұрақ әзірлеуім керек?..

Алғашқы сұрағымға жауабы мені тұйыққа тіреп-ақ тастағаны ғой. Мен шынымды айтып:

– Білмеймін, – дедім. Рахаң тағы күліп, иығымнан ұстап сәл ырғады да:
– Інішек, аты-жөнің кім? – деді.
– Ғаббас Қабышев.

– Інішек, Ғаббас, екеуіміз былайша келісейік: сен гәзеттерді оқып жүрсің ғой, менімен әңгіме жарияланып жатады, оларына рахмет. Мен басымнан кешкенді айтып жүрмін, ешқандай өтірік қоспаймын, өйтсем ұят болады. Не істеп, не қойғанымды саған да дұрыстап айтып берейін, өзің ойлан да жаз, тек дұрыс жаз, келістік пе?

– Әрине, аға, айтқаныңызды жазатын боламын. Өз ойымнан ештеңе алып-қоса да алмаймын ғой, соғысты көрген жоқпын.

– Алматыға қандай шаруамен келіп едің?

– Кезекті сессияға келдім, ҚазГУ-де, журфакта сырттай оқимын.

– Жақсы. Енді көп созбайық, мұқият тыңдап ал, түсінбегеніңді ұялмай сұрай отыр. Келістік пе, інішек? – деп жымды.

– Келістік, аға.

Ол «келістік пе?» деп сұрақ-қоюды ұнататын тәрізді, сірә, сөздің

нақты, істің тұжырымды болуын қалайды да.

Рахаңның жарты сағаттай ғана мұрсаты бар екен, тәмамды сол мөлшерде сұхбатымыз тәмамдалды. «Алтайда жатқан ағайындарымды, гәзеттің өкілін, ініні сыйлағаны деп ұқ, айналайын, кейін де кездесерміз, кең отырып әңгімелесерміз, бүгін ренжіме, келістік пе?» – деп түрегеліп, қолын беріп, күлімдеп қоштасты. Жүрісі шапшаң да жарасымды екен.

Қаһарман ағаның жауынгерлік жылдарынан білгім келгенді білдім, лекция мен емітихан аралығында хал-қадари жазып та шықтым. Алматыдан Өскеменге қанат байлап алғандай асыға жетіп, редакторымыз Мұқан Әбуғалиевтың алдына ойында болмаған сұхбатты қойғанымда ол өзіне үкіметтен үлкен наградта бұйырғандай-ақ қатты қуанды:

– Мұның керемет болуы ғой!.. Жеңістің жиырма жылдығына арналған нөмірімізге бұдан артық қандай материал керек?! – дейді, қайта-қайта парақтап.

...Рахаң: «кейін де кездесерміз, көрегендікпен айтқан екен. Кейін мен Алматыға көшіп келдім. Жазушылар одағында Әдеби қордың директоры болып істеген сегіз жыл ішінде Рахаңмен сан рет жолықтым. Ол «Алматы» мейманханасында директор еді. Қалада мейманхананың аз кезі, оның үстіне барының өзінен орын алуың үшін таныстық керек. Кеңсенің хатымен шоқтықтанып ресми барсаң да, мейманыңа жайлы бөлме бере қоймай қырыстанатындар бар. Сондайды бірер көрген соң бір күні Рахаңа жеттім ғой. Бұрын баруға ыңғайсызданғанмын, баяғы сұхбатымды пұлдап жүргендей болармын деп ойлағаным.

– Мен баяу да біздің Ақмолада тойда бір кемпір: «Дегенге сен де маңқа, мен де маңқа» деп, бір шалмен айтыса жөнелген екен, сол айтқандай, інішек, кәне: «Дегенге сен де директор, мен де директор, не бұйымтаймен келдің, тез айтып жібер, министрлігіміз сағынып қалған көрінеді, соларға бағалы жиылып-теріліп отырма» – деп аңқылдады. Шаруамды айта қойдым, басқа мейманханалар кейде меселімді

қайтаратынын да қыстыра салдым. Рахаң орнынан қарқылдап күле тұрып:

– Інішек, жүр, сені бір келіншекпен таныстырайын, не тілесен де әрқашан әзір етіп отыратын болады, – деп жол бастай жөнелді. Әкімшілігіне ертіп апарып, балпыып отырған етженді сары әйелге мені нұсқап: – Мына «аласа» бойлы бауырыңмен әңгімелес, ойбай, бұл да – директор, байқап сөйлес, – деп жарқылдап күліп кете барды. Сол күннен бастап мейманхана «мәселесі» шешілгені ғой. Рахаңа телефон шалсам да, кабинетіне бара қалсам да, қуақы үнмен: «Е, немене, орыс достарың тағы келіп қалды ма?» – деген сұрағымен сөлемдеседі.

Асыл

Жаны жомарт жайсаң аға Рахаң жайында әңгіме айтудан мен де жалықпас едім. Шаттанған, шалқи сөйлеген, ренжіген, жирене шөллеген сәттерінің біразына куәмін. Қарулас болған дос-жолдастары, немесе ауылдан құрбы-құрдастары, ағайындары немесе келіншектер туралы әдемі әңгімелері көп болатын. Анекдот деген пәленің де «жеті атасын» білетін еді.

Рахаң туралы жазылған ірілі-уақты туынды баршылық. Сан шумақ өлең де, көлемді хикаят та бар. Рахаңның өз қаламынан шыққан дүниелер және тартымды. Дүние жүзін жаулап алуды, басқа халықтарды «асыл нәсілді немістің» табанына салып құл-қуң етуді көксеуші гитлершіл фашистерге қаршы адамзаттық әділетті соғыстың тарихына аты мәңгіге жазылған, қазақтың маңдайына мақтаншыл үшін біткен қайран аға арамыздан тым ерте кетті, бізге сол ғана – аса ауыр өкініш!..

БАУЫРЖАН МОМЫШҰЛЫ

1967 жылдың көкек айы-ау деймін. «Қазақ әдебиеті» гәзетінің редакциясында жауапты хатшының орынбасары кезім. Жауапты хатшы – Ізағаң... Ақын Ізтай Мәмбетов. Қалай болғанда да жұмысқа таңертең сағат онда келетін Ізағаң бір күні ойда жоқта кешікті. Сағат 11-ге тақалды. Редактордың қабилда бөлмесіндегі секретарь-машинистка Рая апай кіріп келді де, Ізағаңның бос үстелін иегімен меңзеп:

– Ізтай қайда? – деді маған.
– Әлі келген жоқ, – дедім.
– Ендеше Нығметке сен жүр, шақырып отыр, – деп Рая апай шығып кетті.

Бас редактордың бөлмесіне кірсем... Бауыржан Момышұлы! Дәл өзі!.. Нығаңның үстелінің алдыңғы жағындағы қысқа үстелінің оң қапталындағы креслода тіп-тік отыр! Тірі Баукеңді алғаш рет көруім. Атағы аспанда тұрған қаһарман ағаны ойда жоқта ұшыратқаным маған оңай тимеді. Қалайда біртүрлі сасыңқырап қалдым да, редакторға қарап баяу сөйлеп отырған Баукең ақырын

ғана жақындай бастадым. Бір сәт ол маған жалт қарады – түйіліңкі қабақ астынан қыран көзі жалт етті. «Мінезі шәлкес, дегер деуші еді, рас екен ғой!» оған ой миымның қатпарын қақырата орғып-орғып кеткендей күй кешіп үлгірдім. Бірақ сескеніңкірегенімді сездірмеуге тырысып, ақырын жылжыған қалпымда қарсы алдына барып, оң қолымды жүрек тұсыма басып:

– Ассалаумағалейкүм! – дедім. Баукең көзін алмай тұқсиген күйінде оң қолын самай тұсына қанжаршыл қалт көтеріп:

– Приветствую Вас! – деді де, «қанжар» қолын редактордың үстеліне «құлата» салып, Нығаңа шапшаң қарап: – Бұл жігіткі кім? – деді жекігенге бергісіз дауыспен.

Редакторға қарасам, ол, неге екенін қайдан білейін, жымың-жымың етеді.

– Бауке, бұл жігітіміз – Сіздің мына әңгімеңізді макетке салатын қызметкеріміз, Қабышев Ғаббас деген ініңіз, – деді Нығаң алдында жатқан машинкаланған бес-алты парақты жиыстырып, маған ұсына

беріп. Баукең орнынан тұрды да, Нығаңа түксие қарап, қоюлау мұртын оң қолының сұқ саусағымен бір-екі түртіп:

– Это – усы! С ними шутки плохи! – деп, сонсоң маған ажырата қарап: Бара бергіні! – деді қатқыл үнмен.

Мен ләм деместен есікке беттедім. Сол әредікте редактордың:

– Вас понял, товарищ полковник! – деген ойнақылау үнді жауабын естідім.

– Гвардии полковник! – деп Баукең саңқ етті.

– Вас понял, товарищ гвардии полковник! – деді Нығаң, неге екені белгісіз, еркеленген дауыспен.

– Жүдә дұрыс болды, – деген Баукең рахаттана күлді.

«Шынында қызық кісі екен-ау!» деп мен де күліп, әрине, іштей күліп, шығып кеттім.

1978 жылдың жазы. КСРО Әдеби қоры Қазақ бөлімшесінің директоры кезім. Түскі үзілістен келіп жайлана бергенім сол еді, телефоным шылдыр етті. Тұтқасын алып тыңдадым. Арғы жақтан:

– Директор жолдассың ба? – деген нығыз дауыс естілді.

Баукеңнің дауысы!

– Бауке, ассалаумағалейкүм! – дедім, елп етіп.

– Уағалейкүмиссалам! Қарағым, маған «Алатау» санаторийіне ертеңнен бастап екі путевка керек, жеңген екеуімізге. Мақұл ма?

– Бауке, қазір іздестірем, сонсоң өзім хабарласам, – дедім.

– Рахмет! До свидания! – деп доғара салды Баукең. Аяулы ағамен сонау алғашқы жүздесуден беріде бірнеше рет кездескенмін. Кездесудің себепшісі өзім бол-машам да, басқа қаламдас ұлкенімен бас қосуларына қатысып, әңгімелерін тыңдағанмын, табақтас та болғанмын.

Баукеңнің тапсырмасын орындауға кірістім. Министрлер Кеңесінің жанындағы 4-ші Бас басқарманың төрағасы Петр Романович Чекуровқа телефон соқтым. Қазақстан Компартиясының «Алматы», Министрлер Кеңесінің Кавказдағы «Ессентуки», Алматыдағы «Алатау», Көкшетаудағы «Оқжетпес»

санаторийлеріне жолдама беретін ие 4-ші Бас басқарма еді. Біз жазушыларға қажет жолдамаларды бір ай шамасы бұрын жазбаша сұрау жасаумен сұран алатынбыз. Баукең болса, «ертеңнен бастап» деп дығыртып қойды. «Күнібұрын айтпадыңыз» деп Баукең наразылық білдіруге дәт жоқ. Чекуров та қиналып: «Ах, ах, Бауыржан, Бауыржан... Аяқ астынан жолдама табыла ма?!» деп сұрағын «құшақтап» отырып қалды. Баукеңді сыйлайтынын түсіндім. Әйгілі Бас басқарманың төрағасы әрі Денсаулық сақтау министрінің орынбасары болу аз мәртебе ме, «жоқ!» деп қытықтана салу сөз бе оған. Ондай морттау мінезін бұрышылар рет көргенмін. Басқа жазушыларға жолдама керек боп қалғанда...

– Петр Романович, жұмыс аяғына таман хабарласайын ба? – деп, тақымдауға кірістім.

– Біреу де табылмайтын шығар, бәрі де бөлініп қойылған! – деп ол да кірісті тулауға.

– Кім біледі, табылып қалар, – деймін.

Аманатыңызды орындадым, жолдамаларды беріп жібергенмін! – дедім, аяғымды жебей баса жақындап.

Баукең маған жал қарады. Өңі сүп-суық екен. Шапанының қойнынан екі жолдаманы алды да, маған қарай лақтырып кеп жіберді. Қалт тоқтадым. Екі жолдама екі жерде шашылып жатты.

– Мне твои эти путевки не нужны! – деп Баукең зірк етті. Дәл ондай дәрекілікті күтпегенім шығар, қаным бұрқ-сарқ қайнап желелген сияқты бір түсініксіз жәйтке тап болдым. Менің де аздаған «жын-шайтаным» бар еді, соларым жинала қалды. Екі жолдаманы төртке бөліп, шығып кете бергім келді. Бірақ сол иығымдағыға оң иығымдағым қарсы тұрды, «сабыр сақта» деп сыбырлады маған. Жолдамаларды жинап алып, Баукең барлай қарадым.

– Я хочу в санаторий «Алма-Ата», а не в «Алатау», понятно?! – деді Баукең, жүзін Қалаубекке бұрып әкетіп. Қалекең әлдебір қағазына үңіліп, үнсіз отыр.

– Бауке-ау, «Алатауға» барамын деген өзіңіз ғой, кеше ғана? –

ағаларым

«Кім біледі». Мен білемін! Бөлетін мен! – дейді.

– Басқа жазушыға бүйтіп сұрамаста едім, Бауыржан Момышұлы ғой, – деймін. Баукеңнен артық кімің бар дегенім.

– Ертең сағат онда хабарласыңыз, – деді ол.

Ертеңінде жұмысқа жеткенше мазасыздандым. Жолдама бола қалса, әрине, онда Құдайдың бергені, ал болмай қалса – мені Құдайдың «ұрғаны», Баукең мен не деймін, Баукең маған не дейді?.. Мәшинеден түсе бере:

– Тырп етпей отыр, қазір не ұл табамыз, не қыз табамыз, – дедім шоферға. Ол ештеңе түсінбей, бағжып қала берді.

Сағат онға бес минут қалғанда Чекуровқа телефон соқтым. Құдай беріп, «ұл таптықан».

– Бауыржанның жолы болды, жолдамаларын алып кетіңдер, – деді Чекуров, көңілді үнмен. Әдеби қордың бас бухгалтері Фарида Әбдірахманқызы Миникеева ол жолдамаларды қолма-қол сатып алуға 4-ші Бас жолдамаға қол жөнелді.

Қос жолдама қолыма тиген соң шоқтықтанып, Баукеңнің тапсырмасын орындағаным масаттанып (пенде емеспін бе?!), Баукеңнің үйіне дереу телефон шалдым. Жауап қатқан әйел заты: «Ол кісілер ертең кешке келеді, Талғар жаққа қонаққа кеткен» – деді. «Ертеңнен бастап» деген адамның қыдырып кете барғанына іштей таңдасам да, әлгі әйел затына мән-жайды айтып, жолдамаларды шоферымнан беріп жібердім.

Ертеңінде түс әлетінде мені Қалаубек шақыртты. Қалаубек Тұрсынқұлов. Әрі Жазушылар одағы басқармасының үшінші хатшысы, әрі Әдеби қор басқармасының төрағасы. Сыртынан «Құдекең берген жалғыз бастығым» деп қалжыңдап жүремін. Қалекеңнің әкесінің аты – Құдайберген. Қалжыңымды әркім арқалай түсінген шығар, оны анықтап берген емеспін.

Қалекеңнің бөлмесіне кіріп барсам – үстелін шынтақтап Баукең отыр. Жүзі жарқын адам емеспін бе, тым-тым көңілдене түсіп:

– Бауке, ассалаумағалейкүм!

дедім, өзімді күштей жайбарақат сөйлеп.

– Ол – кеше! Ал бүгін – это сегодня! Мне надо в «Алма-Ата», в двухместный номерлюкс, понятно?! – деді Баукең бізге желкесін бере терезе жаққа бұрылып кетіп. Қалтасынан «Беломор» темекі қорабын алды. Неге екенін білмеймін, «бұ кісіге құндыз бөрік пен шапан жарасады екен» деп ойлағаным. Бұрын әскери киіммен немесе жәй ғана костюммен жүргенін көргенмін. Бөрік пен жеңіл шапан кигенін көрмегенмін.

Чекуровқа тағы да құда түсетін болдық, – деп күңкілдеп, есікке қарай аяндадым.

– Сөйт. Бірдеңе етіп тауып берер, – деді Қалаубек.

– Мен Чекуров-мекуровты білмеймін и знать не хочу, понятно?! – деді Баукең отырысын бұзбай...

Ал Чекуров қойнына шоқ түсіп кеткендей бажылдады. Оның халін жақсы түсіндім. Егер оның орнында өзім болсам, жата қалып жер тепкілер едім. Алдын ала сұрайтын жолдаманы дәл берген күні тауып бер деу, тауып бергеніңді енді дереу басқаға айырбастап бер деп талап ету сұмдық қой! «Жоқ!» деп телефон тұтқасын тастай салса, Чекуровты шауып алар кім бар?

Петр Романович біраз тулап-тулап, ақырында сабасына түсіңкіреп:

– Қазір бөлімдерден сұрастырам, тұтқаны қоймай тоса тұрыңыз. Ах, Бауыржан Момышұлы! Ах, гвардии полковник! Қырысқысың-ау, қырысқысың! – деп Баукеңді сырттай жазғырды да, ішкі телефонымен бөлімдеріне сұрау сала бастады. Сөйлескені маған емес-емес естіледі. «Құдай-ау, табылса екен!» деген тілеуден іштен тынып отырмын. Әлде заманда Чекуров:

– Ах, Бауыржан, Бауыржан! Өзінің жолы болғыш-ақ, табылды, табылды, бір министр алған жолдамаларын жаңа ғана әкеліп тапсырыпты, бара алмайтын болыпты, соны алыңыздар, – деп күрсініп салды.

– Рахмет, Петр Романович, көп жасаңыз! – дедім, шыға алмай тұрған есігім кенет айқара ашылғандай қуанып.

– Сіздердің «арқаларыңызда»

көп жасамасқа болмас, – деп іліп түсті ол.

– Ертең де хабарласып қалуымыз мүмкін, – дедім, ұпайымды түгендеп. – Құдай сақтасын! – деп күлді ол. – Әумин! – дедім.

Сол әредікте есігім ашылып, Баукең кіре берді, бунақталған сарыкүрең таяғын тоқылдатып. Орыннан ұшып тұрып:

– Бауке, жоғары... – дегенімше ол:

– Молчать! – деді. Иегін көтеріңкіреп, көзін сығырайтыңқырай қарап, қасыма келді. Жүзі жылығандай. «Есть молчать!» деп іштей жауаптасып, қаздыып тұра қалғанмын. Баукең төс түйістерердей тақалып тоқтады да:

– Часовой емессің, сорайма, еңкей, маңдайыңды әкелгін! – деді, көзін енді жорта алары, жұмсақ үнмен. Баукең өзі де бойшаң еді ғой, мен сәл ғана иілдім. Баукең маңдайымнан ақырын сүйді де:

– Отырғын, – деді. Өзі қарсыдағы диванға жайғасты. Менің көзіме әкем елестеп, кеңсірігім аши қалды.

Баукең бөлмеді жайлап шолып алды да:

– Ұзындығы бес метр, көлденеңі үш метр кабинет, да? Қуықтай дейді мұндайды. Директорға жараспайды! – деп маған көз тастады.

Бауке, «байға тай мінсе де – жарасады» демей ме?

– Дұрыс. Қарағым, мен сені шаршаттым білем. Ренжіме. Солай болды. Енді путевканы қашан берсең де – еркің. Берген күнінен барамыз. Но только в «Алма-Ата!».

– Путевкаларыңыз дайын, қазір алдырамын, «Алматыға», номерлюкс! – деп қуана баяндадым.

Бауке орданы түрді қол:

– Молеонец! – деп оң қолын сәл көтере қандарша қаздидты да, есікке беттеді. Шығарып салуға ұмтылып едім, бұрылмастан:

– Ты на рабочем месте. До свидания! – деп кете барды.

Мен бөрік-шапанды сұлу мүсінге қызыға қарап қала бердім. Мен бірнеше рет кездесем де, сұхбаттасам да, басқалармен әңгімесін тыңдасам да, сол жәйттерде оғаш қылықтарын көрсем де, әрбір

сөзіне мән беруге, әрбір қылығын түсінуге күш салып бақтым, мін тағуға тырыспадым. Ғұмырында қаншама қиянат көрген, жапа шеккен, әділдіктің тәттісінен әділетсіздіктің ащысын көп татқан, ілгері басқанның ондап, кері кеткеннің мыңдап саналатынына көзі жеткен, адалдық үшін жанпида дейтіндердің азшылық, ал күн үшін, шен-шекпен үшін арын, ұятын аяқасты ететіндердің сансыз екенін көріп-білген Баукең емес пе еді ол?! Тіршіліктің ондай ықпай-жықпылды құбылыстарына әрқайсымыз әрқалай әрекет, әрқилы мінез көрсетеміз. Біріміз әрі-саріміз, біріміз мोजантопай көнбіспіз, біріміз ширьғып жүріп-жүріп шарт сынамыз, біріміз қолма-қол лап етеміз. Қанша адам бармыз – сонша мінез-құлық бар. Баукең болса, мінез-құлық екі есе ететін топтан еді. Адамгершілікке жатпайтын көріністің тары түйіріндей дерлігіне де шыдамай, қарсы атылатын. Бетің бар, жүзің бар, үлкенсің, кішісің демейтін. Тірлігінде әділетсіздіктің небір сорақысын көрген, адал еңбегінің әділ бағаланбағанын басынан бір емес, бірнеше мәрте кешірген, сол арам құбылыстың ешқайсысын қаншама арпалысқанмен жеңе алмаған адам екеу болса, бірі – Баукең, ал біреу болса – сол Баукең деп білем. Мен Бауыржан Момышұлының 23-ақпан, 9-мамыр күндері қандайлық күй кешкенін көргенмін, түсінгенмін. Жанды шүберекке түйген жорық жылдары, өмірін, ертеңін өздеріне тапсырған халқы, елі, қанды көйлек қаруластары, көз алдарында жап-жас ғұмыры қиылған дос-жолдастары... Лаң салған зұлым жаудың ойраны... Қиямет қой, тамұқ қой!..

Баукең үңес Орта ғұмының Батыры атағына қеңс мәрте ұсынылған. Оны өзі білген. Үш ретте де берілмеді. Бергізбеуге тырысқан ақымақ атақтылардың, топас лауазымдылардың кесірі тиді.

Иә, Әдеби қорда директор болған сегіз жылда Баукең де қалтқысыз қызмет істеді. Қажет еткен жолдамасын тауып бере алмаған кезім де болды. Ондайда Баукең от алып қопаға кірген жоқ. Сабыр сақтады.

Баукең қайтыс болғанда Министрлер Кеңесінің шаруашылық басқармасы қоймасынан, Қалаубектің сөйлесуімен бұрып, табытты тұстайтын қызыл пілшіт көмкеретін қара бақытты алдым. Оларды Ташкент көшесіндегі тұрмыстық комбинатқа апарып, тыстаған, көмкерген соң табытты мәшинеге салып алып, Баукеңнің үйіне жеткіздім. Көңілім құлазып, көзіме жас іркіле берген сол сәттерім де әлі есімде.

Кейін, Баукең тұрған үйдің сыртқы қабырғасына орнатылған ескерткіш жасалып жатқан шеберханаға барғанда, іштей қатты бір қынжылғанымды да ұмытқан жоқпын. Баукеңнің тақтаға көшірілер портреті маған ұнамады. Аяулы ағаның ұлы – Бақытжан інім екеуміз барғанбыз:

– Бақытжан-ау, қайдағы бір солғын суретін беріпсіңдер ғой? Халқымыз білетін Баукеңнің батыр бейнесі жоқ қой мына суретте! Өзі жорта ажырайып айтатын «гвардии полковник Бауыржан Момышұлының» портреті қайда? – дедім.

– Жас шешейдің өзі ғана біліп бергені осы болыпты, амал не! – деді ініміз пәс сөйлеп.

Қаһарман Бауке! Халқың сені: «Батырым!» – деді. Халық бағасы – ең жоғары, қасиетті баға! Халқың сені мәпеледі, сен халқыңа еркеледің. Мінез-құлқыңдағы өзін көрген, тіпті естіген «кедір-бұдырдың» бәрі – сенің сол еркелегіңнің елес-көріністері. Ешбір оғаштығы жоқ болатын. «Бар еді» десе, ол – баяғы алыпқашты бос сөз деп білем. Баукең ортамызда болған жүрген кезде өзіме қатысты болған жәйттерден жазған бұл естелігіме аяулы Батыр Аға көз жұмғаннан кейін оның аруағын сыйлаушылыққа жататын мына бір нақты болған істің мән-жайын жалғастырсам деймін.

Халықтың Қаһарманы болған Бауыржан Момышұлына Совет Одағының Батыры атағын бергізу жөніндегі ұсыныс, талап-тілек бертіндегі дейін аз айтылған да жоқ, аз жазылған да жоқ. Жеке адамдардың хаттары болсын, тұтас ұжымдардың қаулы-сұраулары болсын – Қазақстан партиясы мен үкіметінің атына мыңдап түскені мәлім. Бірақ оның ешқайсысы еленген емес. Соның себебін мен білмеймін. Менің білетінім, Баукең Батыр атағын әперуге Димекеңнің – Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевтың құлықсыз болғаны. Ол кісі жазба естелігінде өзінің ұсынысын Мәскеу, яғни бүкіл биліктің иесі болған аясаи бюро қолдамасын бергенді айтады. Мен онымына сенбеймін. Сол тұстағы Саяси бюро мүшелерінің естеліктерінен мәлім болып отырғандай, Саяси бюро Л.И.Брежневтің ұсынысын шықпаған. Димекең үшінші Алтын жұлдызды беруге Саяси бюро мүшелерінің көпшілігі қарсы болғанына, Ленин ордені берілсін деп қаулы алынғанына қарамастан, Брежнев үшінші мәрте Социалистік Еңбек Ері атағы берілсін деген Указын шығара салған. (Саяси бюро мүшелерінің естелік кітаптарында бар факт). Бұл – екеуінің көп жылғы күшті достығының көрінісі. Сондай ұпатты досына Димекең Батыр атағын жазушының атымен беріп берді ғой...

Ғаббас ҚАБЫШҰЛЫ,

жазушы

кредитование торговли выдано 12% из этой суммы, а на кредиты физлицам – более 50%.

Выходит, получившие поддержку государства почти две трети средств (62%) направили на финансирование потребления, а на производство – почти в 8 раз меньше! Следовательно, значительная часть государственных средств Казахстана, в том числе из Нацфонда, вместо стимуляции собственной экономики – ушла в карман иностранных производителей. С таким подходом продолжать накачивать БВУ государственными деньгами бесполезно, они просто не дойдут до экономики. В этой связи, Демократическая партия «Ақ жол» разделяет позицию президента К.-Ж. Токаева, который поручил дальнейшую поддержку банковского сектора «рассматривать

нас приглашали к обсуждению.

Но факт остается фактом: структура национальной экономики «зависла», наблюдающиеся изменения несут во многом статистический, и уж никак не «необратимый», характер. Возможно, вопрос в «отложенном» эффекте таких перемен и результаты проявятся немного позже прилагаемых усилий. Но если поднять индикаторы, заданные еще первой ГПФИИР в 2008 г. (например, по фармацевтике отрасли, нефтепереработке, промышленности стройматериалов), – то и здесь не наблюдается ожидавшегося прорыва.

Глава государства отметил эти вопросы; правда, в отношении формирования себестоимости он высказался касательно бюджетных процедур. Но учитывая, что многие инвестпроекты реализуются с при-

помимо цены и качества, жизнеспособность бизнеса задает конкурентная среда, которая формирует стрессоустойчивость и готовность предпринимателя реагировать на изменения, бороться за место под солнцем. К сожалению, наблюдения партии «Ақ жол» показывают нарастающую концентрацию и монополизацию экономики и ее отдельных секторов, причем, как правило, либо с использованием административного ресурса. Это дало основания говорить в депутатском запросе нашей фракции в декабре 2019 г. о подмене рыночной экономики – экономикой государственно-монополистической. Тогда же мы потребовали разработки мер по поддержанию конкуренции.

Наша оценка ситуации близка к той, которую дал ей президент

почных процедур: «Правительству следует оценить целесообразность принятия единого Закона по государственным и квазигосударственным закупкам, включая ФНБ «Самрук-Казына».

Начиная с 2014 г., партия «Ақ жол» направила два десятка депутатских запросов, с требованием принять закон «О закупках», регламентирующий процедуры в нацкомпаниях и крупных недропользователях, которые также относятся к квазигоссектору. Мы настаиваем на законодательном закреплении приоритета отечественных предприятий в производстве товаров и услуг. Но неизменно получаем отказ.

И если в системе «Самрук-Казына» налаживается интенсивная работа в этом направлении, то сырьевые гиганты абсолютно индифферентны к казахстанским предпринимателям. По некоторым данным, ими ежегодно импортируется продукции на сумму более 8 трлн тенге, хотя многое из этого перечня имеется или может производиться в Казахстане. В развитых странах недропользователи, помимо уплаты налогов и социальных программ, обязываются растить местные кадры, передавать технологии и налаживать в стране пребывания производство комплектующих и запчастей к используемому оборудованию, создавать совместные сервисные компании с местным бизнесом и т.д.

Неужели вместо того, чтобы ссылаться на слабое качество товаров и недостаточную квалификацию работников, иностранным сырьевым гигантам за тридцать лет нельзя было обучить казахстанских специалистов, отобрать и вырастить из наших граждан первых руководителей компаний, помочь освоить технологии и наладить совместные производства закупаемых товаров? Почему в Атырау и Актобе продолжают нанимать иностранных подрядчиков, а например, компания «АрселорМитталл» в Темиртау годами не оплачивает миллиардные суммы казахстанским предпринимателям за уже выполненные контракты?

Полагаем, что пришло время ставить такие вопросы, и не только Демократической партии «Ақ жол» в Парламенте, но и правительству в переговорах с инвесторами. И разработка подобного закона может стать важным подспорьем в защите наших национальных интересов.

Важно отметить, что глава государства не только поставил задачи и поднял вопрос контроля: «Правительство разрабатывает реформы, реализует их и само же оценивает качество своей работы. Требуется изменить положение вещей». В этом качестве он поручил «создать Центр анализа и мониторинга социально-экономических реформ при Администрации президента».

Ну и напоследок – еще одна небольшая, но характерная ремарка. На упомянутом заседании Касым-Жомарт Кемелулы немало внимания уделил качеству государственного управления и бюджетных процессов. Как людей, регулярно и по делу критиковавших госорганы то за элитные джипы, то за любовь к дорогостоящей мебели из африканского эбенового дерева, депутатов ДПК «Ақ жол» порадовало решение президента «Объявить долгосрочный мораторий на расходы по приобретению дорогостоящего транспорта и мебели, на проведение различных форумов...».

Абсолютно согласны с тем, что расточительство допустимо только за личный счет чиновников. А народные деньги нужно беречь и использовать только в интересах общества.

Dknews.kz (в сокращении)

КУРС ПЕРЕМЕН

Выступление президента Касым-Жомарта Токаева на январском заседании правительства явно выходит за обычные рамки и по охвату темы, и по значимости. Что стоит одна эта фраза: «Нам нужен новый экономический курс... Реформы придется проводить буквально «через колено».

О каких именно реформах идет речь? В числе первых задач, которые глава государства поставил перед министрами, обозначены:

- «рост доходов населения путем создания многочисленных рабочих мест»;

- «проведение эффективной промышленной политики, которая обязана обеспечивать защиту отечественных предпринимателей, доступ к рынкам сбыта, повышение производительности наших предприятий, рост конкурентоспособности и качества казахстанской продукции»;

- «долгосрочное и доступное финансирование экономики»;

- «развитие частного предпринимательства и кардинальное усиление механизмов защиты конкуренции», и многое другое.

Как видим, преемственность стратегической линии первого президента налицо: на протяжении всех лет независимости эти вопросы, в той или иной форме, ставил Нурсултан Назарбаев. Об этом сказал и сам президент Касым-Жомарт Токаев, указав на неизбежность таких документов, как Стратегия развития до 2050 г. и План нации «100 конкретных шагов».

Другое дело, что каждый этап, каждая эпоха диктуют новые акценты.

Так, по одной из наиболее болезненных для бизнеса тем – доступности и долгосрочности кредитования – Касым-Жомарт Кемелулы ставит диагноз: «Финансовая система больна». Демократическая партия «Ақ жол» готова подтвердить это утверждение цифрами, причем из официальных ответов на наши депутатские запросы о недоступности кредитов для бизнеса.

Например, Агентство по регулированию финансового рынка 17.01.2020 сообщало, что из 2,4 трлн тенге кредитов, выданных банками – участниками госпрограммы финансовой устойчивости, за 2018 г. и три квартала 2019 г., на кредитование промышленности пошло только 8%, тогда как на

на рыночных условиях, без использования бюджетных средств».

В то же самое время, на фоне нехватки кредитования бизнеса, банки второго уровня активно направляют «свободные средства» в ноты Нацбанка, где таким образом накоплено уже 3 трлн 400 млрд тенге. Эти деньги критически нужны в экономике, но Нацбанк таким образом сдерживает инфляцию, хотя инфляция – прямое следствие нехватки производства товаров и денег у товаропроизводителей. Такая система безусловно больна, и ее необходимо лечить самым серьезным образом, как и сказал президент: «Сделать это надо срочно, не откладывая дело в долгий ящик. В противном случае, последствия могут быть серьезными».

У депутатов ДПК «Ақ жол» есть свое видение по таким решениям, в частности – через развитие альтернативного, небанковского, фондирования бизнеса, разработанное на примере ведущих международных площадок. Ввиду нынешних поручений президента К.-Ж. Токаева, мы в ближайшее время представим эти предложения правительству.

В своем выступлении Касым-Жомарт Кемелулы обострил тему диверсификации экономики, отметил, что, несмотря на все усилия и сотни введенных предприятий, «доля обрабатывающей промышленности остается на уровне 11% ВВП».

Действительно, в ходе подготовки к третьей пятилетке индустриализации правительством была проведена большая работа, проанализированы прежние недостатки. Депутаты ДПК «Ақ жол» принимали непосредственное участие в ряде мероприятий по подготовке отраслевых программ и могут подтвердить профессиональный подход к этим вопросам, по крайней мере, там, где

влечением госсредств, тенденции идентичны: «Продолжается практика многократного удорожания проектов... Нет прозрачности и в формировании цен на материалы, стоимости работ машин и механизмов, и так далее... Потом мы удивляемся, почему строительство в Казахстане такое дорогое... Ежегодно тратим десятки миллиардов только на ПСД!».

Второй фактор конкурентоспособности – качество. К.-Ж. Токаев: «Отдельного внимания требует качество нашей продукции. Как можно говорить об экспорте в дальнее зарубежье, если даже вступление в силу техрегламентов ЕАЭС мы переносим по несколько раз?»

И это касается не только экспорта, но и внутреннего рынка: «Наше население постоянно сталкивается с негативными последствиями низкого качества лифтов, аттракционов, пищевой продукции».

Вот он, в трех цитатах, диагноз нашей конкурентоспособности: завышенные (коррупционные?) расходы, низкое качество, несоответствие требованиям безопасности. Поэтому депутаты от ДПК «Ақ жол» не просто поддерживают – аплодируют поручению подготовить и принять до конца текущего года Закон «О техническом регулировании».

Еще в 2014 г., по нашей инициативе, комитет по экономике Мажилиса настоятельно рекомендовал разработать такой закон. Более того – в 2017 г. вышло протокольное поручение первого вице-премьера (нынешнего премьера) А. Мамина о подготовке этого документа. Национальная индустриальная палата и НПП «Атамекен» даже самостоятельно написали концепцию закона! А министерства и ведомства волокитят вопрос третий год. Надеюсь, после слов президента сомнения закончились и у них.

ЯПОНЕЦ УСЛЫШАЛ ДОМБРУ И ЖЕНИЛСЯ НА КАЗАШКЕ

Эта история напоминает сказку или какое-то доброе кино. В маленьком городке в 500 километрах от Токио живет пара. Он японец, она казашка. У них двое детей. Пока жена занята семейными хлопотами, супруг, честно отработав день в школе (он учитель английского), возвращается домой и с большим удовольствием садится играть на домбре. Об этой идиллии – в репортаже корреспондента tengrinews.kz, которые попали в Японию благодаря прямому авиарейсу компании SCAT.

Попасть в Токио из Нур-Султана можно теперь два раза в неделю. На улице прохладно, но гораздо теплее, чем в Нур-Султане, и чем-то похоже на Алматы. В этой части Японии есть горы, и это напоминает местами Казахстан. Мы сидим в старинном японском кафе, интерьер которого, кажется, кардинально не изменился с момента его открытия 40 лет назад.

В комнате много книг, пластинок, горит керосиновая лампа, и исходящий от нее запах создает неповторимый уют. Мы беседуем с Инарой и ее мужем Наоки.

Все началось более 20 лет назад. Такахаша Наоки – житель маленького городка Этидзен в японской префектуре Фукуи, которая славится своими фруктами – всегда любил мировую музыку. Однажды он услышал диск с казахскими мелодиями и почувствовал что-то необычное.

«Это была какая-то мистика, – рассказывает Наоки о своих первых впечатлениях. – У этого инструмента только две струны, но такой необыкновенный звук, мелодия и ритм. Я захотел узнать о нем больше».

«Как-то раз он назвал домбру космическим инструментом», – говорит его супруга Инара Серикпаева. За одиннадцать лет совместной жизни она поняла, что казахская музыка для ее мужа – это не просто увлечение.

Наоки берет в руки домбру и начинает играть и петь. Он очень старается. Получается великолепно. Даже и не скажешь, что перед вами японец. Впрочем, сам Наоки очень скромный. Исполнив песню, он извиняется, что где-то что-то напутал. Но никто, кроме него, никаких погрешностей, конечно, не заметил.

«Однажды, еще лет десять назад, я у него спросила, зачем тебе говорить казахские песни. А он говорит, я казах, я чувствую, что в прошлой жизни я там был. Может быть, это действительно какая-то мистика. Он говорит мне, что когда он слышит домбру, то чувствует, как будто эта музыка откуда-то из космоса приходит. Он изучил очень много разных инструментов стран мира, но говорит, что именно домбра – это что-то такое, что невозможно объяснить, говорит, что это просто магический инструмент», – отмечает Инара.

Вместе с супругом они время от времени по приглашению выезжают с концертами в города Японии. Больших денег они, правда, там не зарабатывают, так как все полученные средства фактически покрывают их расходы на дорогу. Но Наоки и Инара выступают не столько из-за гонорара, сколько из-за потребности познакомить людей с казахской культурой.

«Вообще, когда я жила в Казахстане, я была оркестрантом, всегда играла в оркестре, никогда не была солистом, просто не умела солировать. Но после приезда в Японию

мне пришлось солировать, потому что Наоки сказал: ты музыкант, работай над собой, здесь невозможно создать ансамбль. И мне приходится солировать», – говорит Инара.

Сама она родилась в Целинограде, окончила школу по классу домбры, затем был университет, а перед отъездом в Японию работала в оркестре казахских народных инструментов.

«Иногда мы с мужем выступаем в Японии, большие залы мы, конечно, не собираем, но гости благодарны. Я поражаясь, что люди приходят просто узнать, что такое Казахстан, что такое казахская музыка, что такое казахская культура. Я смотрю, люди сидят, слушают, наслаждаются, они не понимают, что именно я играю, какой кюй. Для них это просто экзотика, но им нравится, говорят «ой, а мы еще хотим прийти на ваш концерт». У нас даже есть фанаты среди японских бабушек, они по городам ищут, где у нас выступления», – отмечает Инара.

Сама она хоть и проработала в Казахстане в оркестре, но только в Японии, в оркестре, по-другому взглянула на домбру. И все благодаря мужу. «Каждый раз на концерте Наоки говорит: «Инара, нужно показать казахскую культуру, нужно больше знакомить зрителей с казахской культурой».

На концертах он старается полностью раскрыть казахскую культуру через инструменты, костюм специально заказал себе для этого – чапан и шапку. У Наоки

желание играть и петь страстное. Будь то концерт в этом кафе или просто на улице, он говорит, что всегда надо играть ответственно, чтобы люди услышали и полюбили эту музыку.

«Некоторые мои знакомые говорят, о, ты там, наконец, деньги делаешь. Но нет, бизнес на наших концертах не сделаешь, мы просто оправдываем дорогу. Для нас лучшая награда – благодарные

зрители. Каждый концерт для нас – это просто праздник казахской культуры. Как один иностранец сказал, когда какую-то мелодию слушаешь на домбре, складывается такое ощущение, как будто оркестр играет, столько диапазонов, столько возможностей, красота просто», – рассказывает Инара.

После того как Наоки впервые услышал звуки домбры, он страстно захотел купить себе такой инструмент. Мужчина узнал, что в Алматы работает одна японка, которая преподает язык. Он заказал

ей домбру. Инструмент пришел, но как на нем играть, Наоки и представить себе не мог.

В 2002 году он решил поехать в Казахстан. Ни казахского, ни русского языка на тот момент он не знал, но не сдался. Через полгода он нашел центр японской культуры, через него познакомился с казахскими музыкантами и начал изучать домбру. На какое-то время вернулся в Японию и понял, что должен продолжить обучение в Казахстане.

В 2005-м он уже начал интенсивно разучивать казахские песни и кюи. «Среди кюев его любимый стиль – шертпе. А среди певцов его учитель – Нуржан Жанпейсов. Также он полюбил песню «Дударай» из-за красивой истории Наоки», – рассказывает супруга Наоки. «У вас тоже в каком-то смысле «Дударай», – заметили мы. «Да, получается так», – соглашается Инара.

«Мы просто из-за домбры по-

нец приехал, он хочет взять уроки на домбре. Позанимайся с ним». Я тогда еще подумала, столько домбристов у нас, почему именно я. Так мы с ним познакомились», – рассказывает Инара.

Это был 2006 год. А в 2008-м они поженились. Нам приносит чай. «Аригато», – говорит Инара и продолжает рассказ. «Некоторые знакомые говорили, «а, она вышла за него, потому что он японец, она в Японию рвалась». Но это не так», – признается женщина, отмечая, что переезд в Японию ей дался не легко. Но родственники приняли Наоки очень тепло. «Маме он понравился, потому что добрый, тихий. Японцы же вежливые, всегда кланяются. Мои родственники говорят, «все, он казах, он наш, это признается японский, а так он казах», – говорит она.

Наоки берет в руки еще один казахский инструмент – сыбызгы, играть на котором он учился очень долго. Из дудки льется мелодия, которая автоматически стирает тысячи километров, разделяющие Японию и Казахстан. Чтобы выучить один звук на сыбызгы, ему понадобилось полгода. Но Наоки очень упорный ученик.

«Это не просто какое-то желание, каприз или хобби. Вот, например, он преподает английский старшим классам в школе, при этом нужно понимать, что японские школы – это не казахстанские, там ученики не гуляют, система другая. В Японии дети могут на столе лежать, а учитель будет продолжать рассказывать урок. И вот он приходит домой как выжатый лимон, сил нет. Потом он идет еще на другую работу в вечернюю школу, где дети готовятся к университету. Возвращается домой в 10 часов вечера, закрывается на кухне, играет на домбре и поет до двух часов ночи. Он кайфует от казахской музыки. Иногда, бывает, в субботу, воскресенье я говорю, возьми детей, покатайтесь на велосипеде, нет, он берет кобыз и играет», – рассказывает Инара.

«Почему мне нравится казахская музыка? Можно сказать, что в японцах тоже течет кровь тюрков, очень давно с юга пришли люди и поселились здесь. Народ Японии – это микс многих народов», – говорит Инара и снова начинает музицировать.

До знакомства с Казахстаном он знал лишь два языка – японский и английский. Теперь понимает и может общаться еще и на казахском и русском. Его супруга Инара занимается домашними делами и иногда преподает желающим игру на домбре.

Город Этидзен, префектура Фукуи, Япония.

Ренат ТАШКИНБАЕВ

Адамзат қауымдасып өмір сүрмесе жаратылыстағы ең алпауыт күш иесі динозаврдан да бұрын жер бетінен жойылып кетер ме еді. Қауіп-қатері көп алғашқы қауымдық құрылым ғасырлар қойнауында, тарихтың терең түбінде қалса да, бүгіндер дамыған жаһандану заманында өмір сүріп жатқанымызбен жеке адам жалғыз өзі қоғамнан тыс ешқашан толыққанды тіршілік ете алмайды. Сондықтан да ата-бабаларымыз «Адамның күні адаммен» деген болар...

Өкінішке орай, бұл өмірдің мәні мен сәні сыйластықта, жақсылық жасауда және қайырымдылық пен мейірімділікте екенін біз үнемі ескере бермейміз. Күнделікті күйбең тірлікпен, тіршіліктің қамымен жүріп ол туралы ойлануға, қоғамдағы саяси, әлеуметтік және басқа да құбылыстарға қарайтын мұршамыз болмайтыны да рас. Қасымызда тұратын көршілердің үйіне бас сұғып, аман-саулығын сұрайтын кез де өте сирек болатыны жасырын емес. Соған қарап, біздің «безбүйрек» болып бара жатқанымызды бірден байқауға болатын шығар. «Кедей бай болсам, бай құдай болсам» деген заманда өмір сүріп жатқанымызды мойындауымыз керек, жан-жағымызды қайтсем көбірек пайда тапсам деген жанталас жайлаған. Қанша тыраштанса да кедейдің бәрі бірдей бай болып кетпейді, қанша байыса да бай ешқашан құдай болмайды. Бұл өмірдің өзі көрсетіп отырған ақиқат. Дегенмен қайырымдылық пен мейірімнен мүлдем жұрдаймыз деп бүкіл қоғамға кара күйе жаға салуға болмас. Бес саусақ бірдей емес, адамдардың да жаратылысы әртүрлі. «Кісіні кейде таршылық сынайды, кейде баршылық сынайды», — демекші, таршылықтан тайсалмай, баршылықтан басы айналмай қиналғандарға кол үшін беріп, жанындағыларға мейірім шуағын шашып жүрген жандар да жетерлік.

Біз таңдап алған мына капиталистік қоғамның нарықтық қатал заңы ұлтымызға үйкен ондаған жылдар бойы өмір сүрген еліміз алғашқыда есеңгіреп қалғаны белгілі. Жаңа жүйеге жатсына қараған жұрттың басым бөлігі не істерін білмей абдырап, бұрындар бізге беймәлім, белгісіз бір әлемге тап болған-ды. Есін ерте жиғандар, еті тірі пысықайлар ғана нарықтық кезеңге тез бейімделе білді. Оның үстіне егемендік алысымен көзді жұмып нарыққа бірден қойып кеткен кезеңдегі әділетсіз жүргізілген жаппай жекешелендіру науқаны да халықтың тұрмысына кері әсерін тигізді. Қолында билігі барлар ата-баба, әкелерімізден жеткен ұлтымыздың ортақ байлығын көбірек қарпып, қарапайым көпшілік өз үлесінен айырылып далада қалды. Сөйтіп қоғамдағы тұрғындарымыз арасында әлеуметтік-тұрмыстық жағынан алғанда алшақтық пайда болып, жыл өткен сайын байлар мен кедейлер табы көз алдымызда қалыптаса бастады. Оны бүгінгі күні шаруашылығы шашылып қалған ауылдардан ғана емес, қала өмірінен де күнделікті көріп жүрміз. Тұрмыстық тығырыққа тірелген тұрғындарымызды қолдау мақсатында былтыр Алматы қалалық әкімдігі аясында «Қайырымдылық және әлеуметтік жауапкершілік бөлімі» ашылған-

МЕЙІРІМДІЛІК ЖҮРЕК ЖЫЛУЫНАН

ды. Әділін айтсақ, бұл кеште болса өте дұрыс қабылданған шешім болды. Көпбалалы отбасылар, мүгедектер мен өзге де әлеуметтік жағынан нашар қамтылған қоғам топтарын қолдаумен арнайы айналысатын мекеменің құрылуы құптарлық жағдай. Бұрындар мұндай бөлім ешқашан болмаған-ды, сондықтан бәрін басынан бастауға тура келген. Оның құрылғанына небары он-ақ ай болса да бірқатар игі істердің ұйытқысына айналғанын байқаймыз.

«Қайырымдылық – тұрмыстық түйткіл мен тағдыр тәлкегіне түсіп қалған қасымызда жүрген қарапайым адамдарға деген қамқорлық. Мейірімділік жүрек жылуынан басталады, шынайы ниеттен ғана туындайды. Сондықтан қамқорлық, мейірімділік деген сөздердің мағынасы тым тереңде, оның жауапкершілігі мол, көтерер жүгі де ауыр» - дейді бөлім жетекшісі Рахиям Махпирова.

Расында да, өмірге деген үміт отын өшіру алдында тұрған ауыр сырқат мендегендер, мүгедектер,

бойынан қуаты кетіп дәрменсіз күй кешкен қариялар, қасында жанашыры қалмаған жалғыздікті жандардың жағдайын көзбен көрудің өзі кімге де болса жеңіл соқпасы белгілі. Олардың әрқайсысының өз өмір соқпағы, өз тағдыры бар, алдымен соны түсіне білу қажет. Сондықтан бұл іске білікті, адам жанын түсіне білетін, жақсылық жасауға жаны жақын тұратын азаматтарды топтастыру керек болды. Қуантарлығы ондай адамдар біздің қоғамда баршылық екен. Міне осындай мақсатпен топтасқан ұйым қатары күннен күнге толығып келеді. Еріктілердің сапында жастар ғана емес, жасы егделер мен көпбалалы аналар да бар. Өйткені олар қайырымдылық пен мейірімділіктің маңызын жете түсінетін жандар.

Ұйым өз жұмысы барысында, әрине жағдайы жақсы, кәсіпкерлікпен, бизнеспен айналысатын, өзгелерге қамқорлық көрсетуге ниетті азаматтармен байланысқа шығып, солардың тікелей көмегіне жүгінеді, сол арқылы оларды да ортамызда орын

алған әлеуметтік қиындықтарды жоюға жұмылдырады. «Көмекке мұқтаж жандардың тізімін жасау өз алдына, сонымен бірге демеушілерді іздестіруге тура келеді. Ол үшін түрлі компания өкілдерімен, белгілі кәсіпкерлермен байланыс орнатып жағдайды түсідіреміз» - дейді бөлім қызметкері Динара Кенжалиева. Ал, оның оңай жұмыс емес екені белгілі. «Аш бала тоқ баламен ойнамайды» демекші, қарабақтың қамымен ғана жүргендерді қарапайым адамдардың мүшкіл жағдайы ойландыра бермейтіні рас. Бұл жерде түсіндіру, өзіміз өмір сүріп жатқан ортақ қоғамға деген көзқарасын өзгертіп, санасын оятуға түрткі болуға тура келеді.

Көмек қолдарын созуға дайын жандар көп болғанмен оған мұқтаж жандардың бәрін толықтай қамту мүмкін емес. Оның себебі түсінікті. Айталық Алматыда қала әкімдігінің дегерінде 14 мың 612 көпбалалы ана тұрады екен. Оның 4 мың 533-і «Алтын алқа» және «Күміс алқа» иегерлері. Қазір олар мемлекеттік қолдау шараларымен қамтылып жатыр. Мәселен, 3 мың 283 отбасының 1-3- баласына 96 мың теңгеден, ал төртінші және одан көп балаларына 159 мың теңгеден біржолғы жәрдемақы төленген. 14-22 мың теңгеге дейінгі бала күтімі бойынша ай сайынғы жәрдемақыны 8 мың 495 отбасы алады. Мүгедек баланы тәрбиелеп отырған 6 569 отбасыға 31 мың теңгеден астам жәрдемақы ұсынылады екен. Асыраушысынан айырылған отбасыларға ай сайынғы жәрдемақы қарастырылған, бір балаға – 25 мың теңгеден астам, екі балаға – 44 мың теңге, үш балаға – 55 мың теңге; төрт балаға – 58 мың теңге, бес балаға – 60 мың теңге; алты және одан көп балаға – 63 мың теңгеге жуық. Осындай жәрдемақымен 14 579 адам қамтылған. Бұл әрине мемлекет тарапынан көрсетіліп жатқан көмек, оны ешкім жоққа шығара алмайды. Бірақ бүгінгі қымбатшылық

кезеңінде осы қаржының өзі отбасының аса қажет, бірінші кезектегі сұраныстарын толықтай өтей алмасы белгілі. Өйткені тұтынатын тауарлар, әсіресе азық-түлік бағасы әлсін-әлсін көтеріліп тұрғындардың сатып алу қабілетін төмендетіп жібереді. Сондықтан мұқтаж отбасылардың саны өзінен өзі арта түседі. Оларға қоғамдық ұйымдар мен демеушілер тарапынан қамқорлық көрсету бағытында бірқатар жұмыстар атқарылып та келеді. Өткен он ай ішінде бұл бөлім арқылы барлығы жеті мыңға жуық мұқтаж адамдарға түрлі көмектер көрсетілген екен. Соның қатарында азық-түлік, киім-кешек, үйге аса қажет техникалық құрал-жабдықтар, мүгедектерге арналаған арбалар, ауру балаларды тегін медициналық тексеруден өткізу, шетел тілдерін тегін оқыту, жаттығу залдары мен бассейндерге ақысыз қатыстыру, Елордаға экс-

урсия жасауға жолдама алып беру сияқты көптеген қызмет түрлері бар. Осының бәріне жомарт жандар қыруар қаржы жұмсағаны анық.

Атап айтсақ, «Аман-жол М» ЖШС көмегімен бірнеше рет демеушілік акциясы жүргізілген. Соның нәтижесінде қаламыздағы 355 отбасы үйге қажет электронды және өзге де құрал-жабдықтармен қамтамасыз етілді. Одан басқа өткен шараларда тағы да әлеуметтік-тұрмысы төмен үш жүзден аса отбасына азық-түлік таратылды, мүгедек балалардың неврологиялық ғылыми-клиникалық орталығынан тексеруден өтіп емделуіне ықпал етті.

Осы жерде мынандай да бір жағдайды айта кеткеніміз орынды сияқты. Айтарлықтай қамқорлық акцияларын өткізіп жүрген кейбір белсенді демеушілеріміз өздерін жарнамалағанды жөн көрмейді. Сондықтан демеушілік жасаған кәсіпорындар мен олардың иелерінің аттары белгісіз болып қала береді. Бұл енді әркімнің өз қалауына байланысты болмақ. Ең бастысы олар мұқтаж адамдарға деген жанашырлық таза ниеттерін, қамқорлықтарын көрсетіп келеді, шынында да оны жалпақ әлемге жария ету міндет емес шығар. Осындай мейірімді жандардың көмегімен көпбалалы отбасынан 9 бала ағылшын тілін тегін үйренуге жіберіліп, 8 адам мүгедектерге арналған арбаларға ие болды. Халықаралық балаларды қорғау күні қарсаңында Н. Сац атындағы мемлекеттік балалар мен жасөспірімдерге арналған орыс әкемиялық театрында демеушілердің қолдауымен әлеуметтік жағынан нашар қорғалған отбасыларынан 700 бала қатысқан үлкен мерекелі іс-шара өткізілді. Концерт қойылып сыйлықтар табысталды. Сол сияқты «Sport Complex BossTap» ұжымы көпбалалы отбасы мен мүгедек балаларды тәрбиелеп отырған 50 адамға фитнес залға бір жыл бойы тегін қатысуға билеттер берді. Қазақстан Республикасы

Тәуелсіздік күніне орай «KAZ Minerals Project B.V. Industrial Construction Group» компаниясы ауқымды шоу бағдарлама ұйымдастырып 32 отбасы балаларына киім-кешек, тегті тағамдарға толы сөмкелер сыйлады. Ал келесі бір демеушілер 100 балаға «Майя-ми аквапаркіне» баруға мүмкіндік жасады. Осындай қайырымдылық көрсету ұйымдарының қатары өсіп келеді. Мысалы, «Біз Адамбыз – Біз Бірміз» қоғамдық қайырымдылық қоры осы ақпан айының басында Алматы қаласы Жетісу ауданына қарасты «Айнабұлақ-3» ықшамауданында өзінің «Мейірімді» атты әлеуметтік дүкенін ашып тегін жәрмеңке өткізді. Көпбалалы отбасыларына киім-кешек, азық-түлік таратылды. Жанадан ашылған әлеуметтік дүкен аядай бөлмеде орналасқанмен алға қойған мақсаттары айқын. Жергілікті билік бұл қайырымдылық дүкеніне алдағы уақытта қажетті қолдау көрсетеді деген сенімдемиз.

Бүгінгі біздің қоғамдағы толық шешімін таппай жатқан мүгедектер мәселесі де көпшілікті алаңдатады. Әрине, мұндай мәселе дүниежүзіндегі барлық

Он алты жасқа дейінгі мүгедек балаларға – 39 598 теңге (1,4)

Бала кезінен бері мүгедек жандарға:

I топ – 54 306 теңге (1,92)

II топ – 44 972 теңге (1,59)

III топ – 33 941 теңге (1,20)

Қазір мемлекет басшысының тапсырмасымен кәметке толған, бала кезінен бірінші топтағы мүгедектерді бағып отырған ата-аналарға немесе олардың қамқоршыларына қосымша мемлекеттік жәрдемақы төленеді. Бүгінгі күні аталған жәрдемақы 10 мың отбасыға тағайындалды, оның мөлшері – 29 699 теңге. Бұл біздегі ресми деректерде көрсетілген мәлімет. Мүгедектігі бар адамдарды әлеуметтік қамсыздандыру мен оларға көмек көрсетуге шамамен жылына 400 миллиард теңгедей қаржы жұмсалады екен. Бір қарағанда өте қомақты қаржы болып көрінгенмен бұл сома да еліміздегі мүгедек жандардың барлық қажеттілігін толық жаба алмайды. Тағы да сол алдында айтқан инфляция, азық-түлік пен күнделікті тұтынатын тауарлардың әлсіз-әлсіз қымбаттауы осыған тікелей себеп болып отыр. Сондықтан қоғамның бұл то-

мендеген, кейбірі қарайласатын жақындарынан айырылған жалғыз басты жандар да қамқорлықты қажет етеді. Бұл мәселе биылғы «Волонтерлар жылында» қазір белсенділік көрсетіп жатқан ерікті жастардың басты міндеті болғаны дұрыс. Ондай бастамалар жоқ емес, енді соны тұрақты шараға айналдырса біздің ардагерлеріміз үшін үлкен көмек болары анық.

Ардагерлер қоғам назарынан мүлдем тыс қалды деп айта алмаймыз. Өйткені әр аудандарда олардың өз «Ардагерлер кеңесі» бар, сол арқылы әрбір адамның қалай өмір сүріп жатқаны анықталып, есепке алынып оты-

Қала бойынша мұндай шаралар барлық аудандарда бір ай бойы өткізілген.

Әлеуметтік қиындықтарды жеңуге арналған бағдарламалар бізде баршылық. Бірақ, соның бәрі толық орындалмайды. Мысалы мүгедектерді өзгеге жауаптастып қоймас үшін оларды мүмкіндігінше жұмысқа орналастыруға арналған бағалы бағдарлама бар. Бұны бағалы бағдарлама деуіміздің себебі, алатын жалақысынан басқа жұмысқа орналасқан адам өзін толыққанды қоғам мүшесі ретінде, ешкімнен кем емес екендігін сезініп, өзінің елімізге тигізер пайдасын көріп,

жауапкершілікке тартылмаған. Бұл туралы қалада өткен бапасөз мәслихатында Әлеуметтік қызметкерлер, мүгедектер мен волонтерлер ассоциациясының төрайымы Гүлнұр Хәкімжанова мен «Азамат әлеуеті» қоғамдық қорының өкілдері ашына айтқан болатын.

Адамдардың бір-біріне қайырымдылық жасауы жанадан ашылған ғылыми жаңалық емес, ол қазақ халқының қанында, бұл қасиет бойы ұлтымыздың күнделікті тұрмысында дәстүрге айналған құнды қасиет. Керек десеңіз – ол имандылық, намаз оқу, қажылықты өтеу, ораза ұстау сияқты қиналғандарға садақа беру де мұсылманның негізгі бес парызының бірі болып есептеледі. Сондықтан, біз үшін бұл үйреншікті жағдай ғана, тек қана соны сақтап, дамыта білуіміз қажет. Мейірімділік пен қамқорлықтың тәрбиелік мәні де зор, ол жастарымызға ізгілікті үйретеді. Соның бір ғана мысалын айта кетелік. «Сарбона-Қазақстан» институтының төртінші курс студенттері волонтерлік қызметпен айналысып қана қоймай, өздері де қолдарынан келгенше қайырымдылық жасай бастаған. Жаңа жылдық мерекеге жинаған қаржыларын мейрамханаға жұмсамай Г.Базарованың отбасындағы мүмкіндігі шектеулі балаға мініп жүруге болатын қашықтықтан басқаратын электромобиль сатып алып бергені осыны көрсетпей ме?!

Осы мақаланы дайындау барысында мына бір деректер назарымызға ілікті. Елімізде 2,5 млн. адам баспанаға мұқтаж екен. Жергілікті атқарушы органдар берген мәліметтерге қарағанда соның қатарында 1,2 топтағы 38 814 мүгедектер және мүмкіндігі шектеулі балаларды тәрбиелеп отырған 18 639 отбасы баспана кезегінде тұрған көрінеді. Бұл біздегі жағдайдың мез еместігін көрсетеді. Құдайға шүкір, елімізде миллиард мен миллионерлер жетіп артылады. Ақшаларын шетелге шашпай, олар да қайырымдылыққа бет бұрып, осындай мүгедек жандарды баспаны етіп қуаныш сыйлап, алғысын алса артық болмас еді.

Ашығын айту керек, әдетте біздер көпшілікке арналған қоғамдық істерге жүре қарап, оның қаншалықты маңызды екеніне лайықты мән бермейміз. Оның қасында дайын, қолға беріп қойған бюджет қаражатымен жұмыс істейтін мемлекеттік қызметті өзімізше биік мәртебе көреміз, кең кеңседе отырып, мемлекет қаржысын онды-солды жұмсағанға мәз боламыз. Өкініштісі, сол міндетті де өз деңгейінде адал атқара алмай, халықтың әлеуметтік-тұрмыстық жағдайын жақсартуға бағытталған ақшаны жымқырып, жемқорлыққа салынатын лауазымдыларды күнделікті көріп жүрміз. Шеттерінен ұсталып түрмеге қамалып жатса да бұл қылмыстың тоқтайтын түрі жоқ. Оның қасында қоғамдық негізде, ерікті түрде қиналған жандарға тегін көмек көрсетіп жүрген қайырымды адамдардың елімізге қосып жатқан үлесі әлдеқайда көп дер едік. Жемқорлардың жемсауында кетіп қарапайым халыққа жетпей қалған қаржының орнын толтырып, қиналғандарға қол ұшын бергендерге, мүмкіндігінше қамқорлық көрсетіп жатқан жандардың игі істері үшін алғыстан басқа не айтуға болады!..

БАСТАЛАДЫ

елдерде бар. Жер бетіндегі экологиялық жағдай бұған тікелей әсер етіп отырғанын әлемдік деңгейдегі ғалымдар мен сарапшылар тұрақты түрде айтып келеді. Оны әрбір мемлекет өз мүмкіндіктеріне қарай шешіп жатқаны белгілі. АҚШ, Еуропа мемлекеттері сияқты дамыған елдерде мүгедектерге көрсетілетін қызмет өзгелерге қарағанда анағұрлым жоғары екені де түсінікті. Қазіргі таңда кейбір ресми деректерге қарағанда Қазақстанда 674,2 мың мүгедек тұрады екен. Оның 417,7 мыңы зейнет жасында, 85,1 мыңы немесе 12,6%-і – 18 жасқа дейінгі балалар. Соңғы бес жылда мүгедектігі бар адамдардың саны 7,5 пайызға өскен. Елімізде осы топтағы адамдарға мемлекет тарапынан тұрақты түрде қамқорлық көрсетіліп келеді, оны жоққа шығаруға болмайды. Қазақстанда мүгедектер мен оларға күтім жасайтындарға да республикалық бюджеттен белгілі бір мөлшерде жәрдемақы қарастырылған.

Мүгедектігі бойынша мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақының мөлшері мүгедектік тобына, ауру себебіне және ең төменгі күнкөріс деңгейінің шамасына байланысты белгіленеді. Ең төменгі күнкөріс шегінің өсуіне қарай жәрдемақы мөлшері де жыл сайын ұлғайып отырады. Өткен жылдарда жарияланған ресми деректерге қарасақ 508 700 адам мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақы алып келіпті. Бүгінгі күні бұл көрсеткіш 600 мыңға жетуі әбден мүмкін. Мүгедектігі бойынша берілетін мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақының мөлшері ең төменгі күнкөріс шегін тиісті коэффициентке көбейту арқылы тағайындалатынын ескерсек, қазір елімізде ең төменгі күнкөріс деңгейі – 28 284 теңге.

Жалпы және кәсіби аурулардан, еңбекте мертігуден мүгедек болғандарға:

I топ – 54 306 теңге (1,92 коэф)

II топ – 43 275 теңге (1,53)

III топ – 29 416 теңге (1,04)

бына да демеушілер тарапынан қамқорлық керек екені бесенеден белгілі. Ондай іс-қимылдар бар, жер-жерлерде атқарылған бұл бағыттағы жұмыстарды байқап жүрміз. Соның бірі ретінде Алматыдағы «С.А.Наурызбаев» жеке кәсіпкер ұжымы «Астория» мейрамханасымен бірлесіп түрлі сырқаты бар 170 балаға мол дастархан жайып, арнайы сыйлықтарын ұсынды. Осы тектес шараларға Айжан Нұрмағанбетова, Мұрат Мұтырғанов секілді қазақстандық белгілі эстрада жұлдыздары қатысып балаларға мерекелік көңіл-күй сыйлап келеді. Белгілі әнші Айжан Нұрмағанбетова Мұхтар Әуезов атындағы Қазақ мемлекеттік драма театрында өткен «Балбала» атты балаларда шығармашылығы байқауына қатысушылардың өнерін тамашалауға 450 балаға шақыру билеттерін таратты.

Қоғамдағы тағы бір әлсіз топ – жастарының ұлғаюына байланысты қуатынан айырылған карт адамдар, бұрын еліміздің дамуына елеулі үлес қосқан ардагерлер. Оны ішінде қазір қатары сиреп қалған Ұлы Отан соғысына қатысып елімізді қорғаған майдангерлер мен тылде ерен еңбектің үлгісін көрсеткен ардагерлеріміз де бар. Жас келген сайын сырқат

рады. Ауырып-сырқаттанғандарға медициналық көмек көрсетіліп, санаторийлерге жолдама беріліп тұрады. Оған қоса әрбір мерекесі сайын аудан әкімдігі және қоғамдық ұйымдар өз тараптарынан сый-сияпат көрсетіп, түрлі шаралар ұйымдастырады. Сондай шаралардың бірін «С. А. Наурызбаев» кәсіпорыны өткізген болатын. ҰОС ардагерлерін, батыр аналарды және қаладағы ең ұзақ жасаған қарияларды «Қариялар айлығы» аясында құттықтап, 36 ардагерге түрлі сыйлықтар мен азық-түлік себеттерін тарту етті. «Sunray» сұлулық салоны 30 ардагерлерге тегін қызмет көрсетті.

көңілі марқаятыны белгілі. Бұл мүгедек жанға аман емес, рухани жағынан әсер ететіні белгілі.

Өкінішке орай, жарияланған деректер бойынша Алматы қаласында мүмкіндіктері шектеулі азаматтарды жұмысқа орналастыру бойынша 2018 жылға бюджеттен бөлінген қаржы толық игерілмей қалған. Жоспар бойынша 770 адам жұмысқа орнастыру керек болса ол небары 11 пайызға орындалған, осы мақсатқа бағытталған 105 миллион теңгенің 24 миллионы ғана игерілген. Осы әлеуметтік маңызы зор мәселеге салғырт қарағандары үшін ешбір лауазымды қызметкер

Мемлекет басшысы Қ-Ж.Тоқаев халыққа Жолдауында: «Туризмді, әсіресе экотуризм мен этнотуризмді дамытуға экономиканың маңызды саласы ретінде баса мән беру қажет. Алтын Орданың 750 жылдығын төл тарихымызға, мәдениетіміз бен табиғатымызға туристер назарын аудару тұрғысынан атап өткен жөн. Туризмді дамыту үшін қажетті инфрақұрылым жүргізуді, соның ішінде жол салып, білікті мамандар дайындауды қамтамасыз ету қажет» – деді. Міне, осынау тапсырманы ел арасында ешбір ың-шыңсыз өз бетімен орындауға талпынып жүрген отансүйгіш азаматтар жоқ емес. Мақала авторының кейіпкері – сондай жандардың бірі.

Егер ғарыштық биіктіктен қараса, орбита кеңістігінде сұп-суық ақ шулан бұлттарға оранып, ақырын ғана маңып бара жатқандай әсер қалдыратын алып глобус іспеттес ғаламшардың бір бүйіріндегі осынау үш үйлі қыстақ көрінер ме еді, жок әлде, көзге ілікпейді-ау мүлде?..

Ай, ілікпейді-ау. Жер бетіндегі екі жүздей мемлекетке қарайтын жеті миллиардқа жуық тұрғыны бар нөпір-тасқын елді-мекендердің ішінен құлазыған қу медиен даладағы сіздің шошайған үш үйіңіз назарға қайдан түсе қойсын.

өрттей алаулаған қылқанбозды қырларын көресіз. Сонда ғана алып мегаполистегі қонақжайда емес, ерке самалы лекіген салқын тау бөктерінде жатқаныңызды аңдайсыз. Бұдан кейін бүйірдегі әжетханаға кіріп мұздай душ қабылдағыңыз келе ме, тұр әлде, керіліп, ыстығынан жата тұрасыз ба – өз қалауыңыз...

Осындайда ойға кезінде сонау жеке бір аймақтарда «Күн қаласын» орнатуды армандап өткен Томмазо Кампанелла, Томас Мор секілді әйгілі утопиялық социализм өкілдері орала қалады. Оларды көпшілік

ШЕТЕЛДІК САЯХАТШЫЛАР ТАСБАЗҒА КӨЗ ТІГЕДІ

Дегенмен, көрінер еді. Шын көргісі келген адамға, әлбетте. Шын іздеген кісіге. Оның үстіне қазіргі қиялға сыймайтындай ұшқыр техника ғасырында космостық кемеді отырып-ақ цифрлық фоткамералар арқылы жорғалап бара жатқан жәндіктің мұртына дейін мөлдіретіп суретке тартып алатын таңғажайып мүмкіндіктер көбейген.

Енді бір мезет сол зеңгір көктен құдилап төмен түсіп, қыран қанаты жететіндей қашықтықтан қиғаштай келіп, айнала шолсаңыз, айдаладағы осы мекеннің сырт көрінісінің өзі тандандырмай қоймасы анық. Жусанды-тырсалы жатаған жалдар мен өкпек жел өтіндегі теңіздей толқыған бетегелі, қызылселеулі қырқалар қойнауында бұйыққан аппақ жұмырқадай жайлардың сыртында әлемнің түткір-түткірін хабар алдыратын спутниктік антенналар со-раяды. Бір шеті іркес-тіркесе күмбез шоқылар көкжиегіне сіңіп барып жоғалатын ұзақ-сонар бағаналар да осы шайқурайы мен шегіргүлі желбіреген құба жондардың озық дәуір өркениеті көшінен ешбір қалмағанын байқатып тұр. Онымен бірге ток болмай қалған жағдайда қолма-қол қоса қоятын жел мен күн агрегаттары және дайын. Бұл аз десеңіз, қосалқы электрстанса ол тұр. Мұнда аңдап қараған адамды селт еткізерліктей басқа да тартымды көріністер жеткілікті секілді.

Ал әлдебір шаруасымен келіп қалып, бірер күн қонаққа жатқан мейман кенет сырт ұйқыдан оянса, өзін жапан түздегі «Тасбаз» деп аталатын алақандай ғана қыстақта емес, кемінде, үлкен қаладағы жұлдызды мейманхана ғимаратында жатырмын ба деп сезініп қалары сөзсіз. Себебі, жана заманғы ди-зайнмен безендіріліп, соңғы үлгідегі жиһаздармен жабдықталған кең шаңырақ бірден, расында да, жайлы қонақ үйлерді есіңізге түсіреді.

Мән-жайды түйсінген соң, тұрған бойыңызда, керует тұсында жатқан сүйретпелерді іле сала, жетіп барып, үлкен терезнен айқара ашып жібересіз. Ішке лақ етіп құйылған саф ауаны рахаттана сіміріп, кеуде кере тыныстайсыз да, Арқаның таң шапағына малынып,

замандас ғалымдардың қатты сынап, тіпті, қиял қуған әумесерлер деп әжуалағанын ойлайсыз. Қазір кімнің қателескенін кім түбегейлеп тексеріп жатыр, әйтеуір, шын ұмтылса, жұмақ болмаса да, соған жетекабыл жер жәннәтмен жасайтын-дай жағдайлар жоқ еместей ғой. Иә, қатты ықыластанса, қарағаны мен тобылғысы, құмдағы мен тастағы аралас қуаң даланы да құлпыртуға болатын сияқты. Нақты ниеттенсеніз, бұлдырап сағым ойнап, гүлқынтып жел гүлеген ақапты да гүл жайнатуға болады екен...

Бұл тұста, әрине, соншама асқақ сөздердің қаншалықты орынды екенін кім білсін, бәрібір, белгілі іске деген үлкен сүйіспеншіліксіз ешбір арманыңыздың орындалмайтыны өз-өзінен түсінікті.

Тасбаздағы сырт көзді елен еткізетін басқа да көріністер дегеніңіз сол – ауладағы тұрғыда «тепсе жілік сындырған қыран бүркіт мен едім» деп Сейфолланың Сәкені жырлайтынындай, қайрат-күші таудай тұрқы мен қанжардай сойдған тырнақтарынан-ақ сезілген мұзбалақ құс отыр. Сонадайдағы киіз үй көлеңкесінде мүлгіп тұрған есік пен төрдей көртөбел аттың тура алдында аяғына басып сүйеп, бір мезет мұнайып ойлана қалғандай аш күзенше бүгіліп, құбарлан құмай тазы жатыр.

Расында да, қызық емес пе, қала мәдениеті мен дала өркениетінің шыны құла түзде түйісе қалуы қалай таңырқатпасын.

Бұл күні қожайын да таңала-геуімнен оянған еді. Жер-жананды шығарған қырық күн шілде аптаптың беті қайтып, қоңырсалқын

леп ескен жаймашуақ мезгіл-тін. Күні-түні ойды серік еткен көкірегі ояу адамның ұйқысы да сергек. Қунақ тұрып, аздап қызарған аялы көзі шырадай жанып, жақсы оянды. Асықпай барып жуынып-шайынды да, баяғы сал-сері бабаларының салтымен қойған шағын ғана дөңгелек сақалын аз-маз баптап, қол сыртымен иегінің астын қағып, айна алдында өз кескініне өзі олай-бұлай біраз ажырап қарап тұрған соң, жұмыс бөлмесіне кірді. Сәл отырып, компьютерді қосты.

Есенбектің Тілеуғабылы дейді бұ кісіні. Кейінгі «лауазымы» – фермер. Әлдебір тілшілер газет-журналдарға кәсіпкер деп те жазып жатады. Отставкадағы офицер. Біреулер бүркітші ағайды. Әйтеуір, есімі бүкіл Орталық Қазақстан аймағына, қала берді республикаға белгілі азамат. Көнігі аңшы. Алақара өлкесінде ұлттың күсбегілік Салбыруын салтын сонау Абай дәуірінен кейін қайта тірілкеннен бері, тіпті, әлемнің бірталай жеріне танымал бола бастаған жан. Бірақ өзінде бармен көзге ұрып, өзгеден артылам деген ешбір даңғаз-дақпыртқа құмарлығы жоқ. Кішіпейлі. Сабырлы. Сыпайы. Әйткенмен, әр қандамын санап басатындардың санатына да жатпайды. Тік келетін жерде тік келіп, мәселені төтесінен қоятын кезіде жоқ емес. Жасы жетпіске таяса да ажары сыртында; қызылшырайлы жүзінен нұр төгіліп тұратын ақжарқын, мейірдан мінездің иесі. Әдемі әзілі де бар. Көбіне ұлттық дәстүрге, тарихқа ден қойғанымен, кез келген құбылысқа мейлінше ұтқыр, жанаша көзқараспен келетін, жан әлемі де дарқан, жарқын сананың адамы...

Электронды поштасына үш-төрт хат келіп түскен екен. Алғашқысын ашып еді, Хорватияда тұратын Бріджит ханымнан келіпті. Ақын Әйел. Кезінде Қазақ-француз альянсының директоры болған. Қазақстан бойынша Әлемдік Банкінің басшысы қызметін атқарған күйеуі екеуі осы Тасбазға талай келіп апталап жатып, Тілеуғабылмен бірге құс салудың қызықтарын тамашалаған. Қыстақпен іргелес жатқан Қазығұрт, Қаракөмер, Қотыр Қызылтау, Сақалбайдың қыры, Қызылқия, Қатымет, Қоянды Қойтас адыр-

белестерінің түкпір-түкпірін түгел аралап, суретке түсірген. Ел мен жер тарихына қатысты көптеген деректерге қаныққан. Енді соның бәрін пайдаланып, француз тілінде осы өлкенің қайталанбайтын табиғатына, ақақтың таңғажайып құсбегілік өнеріне, өмір салты-тұрмыс мәдениетіне арнап керемет фотальбом шығарыпты. Қуанып, соны хабарлаған беті көрінеді. Кешіктірмей біраз данасын салып жібереміз депті. Қастерлі қазақ жерін, сол өлкені мекендеген ғажайып халықтың мәдениетін сағынамыз, атқа мініп, құс ұшыруды аңсаймыз депті. Зайыбы екеуін қонаққа шақырыпты. Әрбір материалды пайдалы іске жаратуларына қарап, ұқыптылық, ұсынықтылық деген осы-ау деп риза болып қалды шетелдік жолдастарына...

Күн сайын мұндай хаттардың бірнешеуі келеді. Астана, Алматыны білмей қойғаннан кейін Тасбаздың түбінен үлкен плотина салды. Одан бері де алты-жеті жыл өтті-ау. Енді екінші тоғанды салсам деп әрекеттеніп жүрген жайы бар. Соны біртіндеп үлкен көлге айналдырсам дейді. Көл болған жерде береке бар. Құс ұшып-қонады. Балық өседі.

Берінің де елшілері мен хатшылары кезінде осы үйден дәм татқан.

Тілеуғабылдың өзі жел қондырғыларын қойғаннан кейін Тасбаздың түбінен үлкен плотина салды. Одан бері де алты-жеті жыл өтті-ау. Енді екінші тоғанды салсам деп әрекеттеніп жүрген жайы бар. Соны біртіндеп үлкен көлге айналдырсам дейді. Көл болған жерде береке бар. Құс ұшып-қонады. Балық өседі.

Расында, шағын Тасбаз қазірдің өзінде үлкен бір дәстүрлі мәдени орталықтың міндетін атқара бастағандай екен. Былайша айтқанда, этнографиялық-туризм бағытында да жұмыс істеп тұрған шағын шаруа қожалығы. Жақын және алыс шет елдердің саяхатшылары келіп жатады, түрлі елшіліктер мен өкілдіктердің қызметкерлері жиі соғады. Кешелері ғана Жапония, Англия, Словакия, Латвияның елшілері болып кайтты. Олар, әрине, мұнда шәй ішейін деп келмейді, жергілікті халықтың тұрмыс-салтымен жақынырақ танысуға ұмтылады. Қазақтар қалай отырады, қалай тамақтанады немесе немесе атқа қалай мінеді, құсты қалай салады дегенге қызығушылық танытады. Сондықтан, елді жерге қаратпай биік

деңгейде көрінуге ұмтыласың. Кейде осындайда өзін мемлекеттік деңгейде атқарылатын жауапты міндеттерді жалғыз атқарып жатқандай сезінетіні де жоқ емес. Қоғамдық негізде. Әйтеуір, халықтың биік мәдениетін сыртқы жұрт тани түссе кен деген ниеттен де.

Келешекте жақсы жол салуды армандап қояды. Жылқышыларға жылжымалы қос жасап берсем дейді. Әдемі. Жайлы. Ыңғайлы. Жатар орны жылы. Жарық. Содан соң оларды Қазақстанның түкпір-түкпірін таратса.

Қос дегені – вагон ғой. Жылжымалы. Тек іші-сыртын оймақтай қылып жабықтау керек. Ток желісін тарту қажет.

Бұл – БҰҰ қаржысы арқылы атқарылатын үлгілік жоба. Ел игілігі бағытында осындай істер көбірек жолға қойылса, азаматтар ақылдырақ болса, әр мүмкіндікті тиімді пайдаланса деп тілейді. Кейінде ілгері басу үшін небір жағдайлар жасалып-ақ келеді. Дербес мемлекеттіз. Ешкім кедергі келтіріп отырған жоқ. Үкімет жақсы-жақсы заңдар шығарып жатыр...

Рас, кемшілік жоқ емес шығар. Бәрібір қолға алынып жатқан керемет шаралар бар. Соны пайдаланып, мемлекет іргесін нығайтуға, жеке жағдайымызды түзеуге жетесіздік танытып жүрген тағы өзіміз емеспіз бе деп те күмәнданады. Бір-бірімізді күндеп, бір-бірімізді етекпен тартуды қояр емеспіз. Ай, қашанға дейін барар екенбіз бүйтіп?! Әйтпесе, атқарылды небір тәуір жұмыс. Мысалы, осыдан недәуір бұрын заң шығарды. Жаңадан шағын және орта кәсіппен айналысатын болсаң, үш миллион теңге ақша береді. Қайтармасыз. Немесе жөндеу шеберханасын ашасыз ба – онда да үш миллион теңге және дайын тұр. Егер бұл қаражат жетпейді десең, алпыс миллион теңгеге дейін несие алуға мүмкіндік жасалған. «Сыбаға» деген таратылды. Қанша миллион алсаң да қолыңнан қақпайды. Үстемесі алты-ақ пайыз. Екі жыл қаникул дегені бар. Бұл уақыт арасында ақша төлемейсін деген сөз. Міне, осыған сиыр сатып ал, қой ал. Керемет көмек емес пе.

Бірақ қолдағы дүниені орнымен іске асыру ақылға байланысты.

Бір таңырқайтыны – кейде қатардағы жұртты былай қойып, араласып жүрген кейбір ірі шенеуніктердің, білікті кәсіпкерлердің өздері әлгіндей Қаулылардың шыққанын білмейді. Сондайда амалсыздан: «Ей, расында, қайда бара жатырмыз?!» антарылмағанда қайтесің...

Сөйткенінше, қалта телефоны шырылдаған. Қараса, қоңырау шалған жапондық жолдасы Тацуо Ито екен.

– Тілеуғабыл, қал жақсы ма? Біз өзін білетін Гото досым екеуіміз сенің Тасбазыңа барып қайтсақ, қарсы емессің бе? Құс салғаныңды көрсетсең... Біраз тау-тас арасын аралап, бой жазсақ, – дейді.

– Ойбай-ау, әрине! – деді қуана тіл қатып. – Қандай әңгіме болуы мүмкін. Келіңіздер!..

Расында, несіне тартынады. Бір қазан ет бар ғой үйде, әйтеуір. Табиғат тамашасына ынтыққан сергек көңіл адамдармен кең далада бір сәт саят құрудан атына ма.

Телефон тұтқасын қорабына салып жатып тұғырда таудай болып отырған қыран құсқа қарады. Иесінің көңіл күйін аңдағандай, бүркіті Айсары да: «Иә, меймандарың келсе келсін, біз де көк жүзінде құмардан шыға самғап, өнерімізді бір көрсетіп қалайық!» дегендей санқ-санқ етті.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев былтырғы қыркүйектің 2-сі күнгі Қазақстан халқына Жолдауында: «Қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретіндегі рөлі күшейіп, ұлтаралық қатынас тіліне айналатын кезеңі келеді деп есептеймін. Бірақ мұндай дәрежеге жету үшін бәріміз даңғазға жасамай, жұмыла жұмыс жүргізуіміз керек. Сондай-ақ, тіл үлкен саясаттың құралы екенін де ұмытпаған жөн» деген еді. Бұл бағытта Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың өзі кезінде зор міндет қазіргі қолданып жүрген кириллицадан латын әліпбиіне көшу ісі арқылы атқарылатынына баса көңіл бөлгені мәлім.

ТӘУЕЛСІЗДІКПЕН КЕЛГЕН ТӘУЕКЕЛ

Латын әрпіне көшу — елдік еркіндіктің, тәуелсіздіктің жетістігі. Сананың еркіндігіне, тәуелсіздігіне жасалатын шешуші кадам. Бүкіл түркі әлемі мен ынтымақтастыққа, әлемдік өркениетке бастайтын дара жол. Қазақстандықтардың ғана емес, әлемнің әр пұшағында тұрып жатқан қазақ атаулының санасында рухани сілкініс туғызатын, Атажұрт үшін ерен маңтаныш сезімін шындай түсетін айтулы кезең.

Түйіп айтқанда, бүкіл қазақтың ұлт болып ұйысып, біртұтас халық болып жұдырықтай жұмылып, дамудың жаңа биігіне апаратын тағдырлы тәуекелдің алдында тұрмыз.

Не түрлі қиындыққа, тәлкекке ұшыраған асылымыздың — ана тіліміздің табиғи таза тұнығына жеткізетін латын әрпіне көшуде барлық қазақ бір кісідей жұмылатын кез келді. Тәлкек емей неменсе, күштеп енгізілген бір ғана жіңішкелік белгісі (ь) қосылып, қала көшелерінде жиі көрінетін «гульдер» сөзі қазақты мазақ етіп тұрғандай. Жаров, Житомир сияқты қазақ тілінде ждыбысынан басталатын атау сөздерді орысша «Джамбул Джабаев», «Джезказган» деп жазғанға көндік. Алматы қаласының қақ ортасындағы Қазақ университеті қалашығында студенттер ғимараты төбесіне аспандата «Джолдасбеков сарайы» деп айғайлап атауды оқыды.

Айта берсек, мұндай көп мысалдан сүрініп жығылатындай, айтылуы да, жазылуы да бұзылып, екпіні шатаса бастаған ана тіліміз туған топырағында, өз Отанында кең қолданысқа жарамайтын тіл атанып, шеттетіле бастағанына шыдадық. Қазақ ұлтының төлқұжаты іспетті асыл ана тіліміздің төрден есікке бұдан әрі сырғи бермей, мәңгілік елдің мәңгілік тілінің мемлекеттік мәртебесіне көтерілетін кезеңі күттік.

Міне, сол сәт туды. Әуезі де, әрі де ерекше, қайнары ғауһардай таза, сөздік қоры аса бай қазақ тілін ұрпақтан ұрпаққа жеткізу үшін Елбасы латын әліпбиіне көшіруге тапсырма берді. Енді өткен кеңестің кезеңінің сананы ұлаған ескі салты мен жарға жығатын, «мен, мен» дегізетін дау-дамайы көп айтыс-тартыстан аулақ болып, ұлттың мүдде мұратына жетейік. Ұлттық үлкен сынақтан сүрінбей өтейік.

Халқымыз «Жұмыла көтерген жүк жеңіл» дейді. Қазақ тілінің латын әліпбиіне құрастырушыларға біз сияқты қарапайым тіл жанашырларынан бір тілек — жаңа әліпбиіміз қазақ фонетикасындағы бір дыбыс бір символ, яғни бір әріп, ал ерекше дыбыстар пернетақтадағы (мәселен, Qwertу) апограф белгілерімен таңбаланып, екі символдың (үш емес) диграфтар екі-үштен аспаса екен.

Иә, латын әрпіне көшуде ба-

сты меже — қазақ тілінің дыбыс жүйесінің заңдылықтарының бұзылмауына жету екені түсінікті. Шапағаты мол Жаратушымыз қолдап, бұл жеженің асуына абыроймен жететін күн жаңсылығымен келсін.

Қазақ тілінің латын әрпіне көшуі — мемлекеттік және жалпыхалықтық деңгейде атқарылатын аса жауапты әрі игілікті сан түрлі іс-шаралардың басы болмақ. Елбасы 2016 жылы жариялаған «Ұлы дала ұлағаттары» еңбегінің «Туған тілдің тұғыры бөлімінде: «Біз де әлі де бойымыздан арылмай келе жатқан бірі жаман әдет бар. Ол әуелі бастамаға бірден үн қосып, дүркіретіп әкетеміз, сосын уақыт

өте келе істің аяғын сұйылтып... іс аяғын ақсатып кететініміз бар. Осы кемшіліктен арылу керек...», «Мемлекетіміздің дінгеі — қазақ халқы. Ел де, жер де — қазақтікі. Ел болудың ұяты да біздің жұрттың мойнында» — деді.

Жүректен шыққан сөз жүрекке жетеді. Елбасы толғанысы дайындығы 2012 жылдан басталып шешуші сәтіне жеткен осынау тарихи кезеңде бүкіл қазақты, ғалымдарды, депутаттарды, мемлекеттік барша қызметкерлерді ана тілімізді әлемдік дамудың даңғылына бастайтын латын әліпбиіне көшірудің бүге-шігесін бүгіннен ойластырып, жоғары білімділік, біліктілік, жауапкершілік биігінен көрінуге шақырып тұрғандай.

Мектепте бірінші сыныптан сабақ кестесіне енгізілетін 2022 жылға қазірден-ақ жан-жақты дайындықтың бағдар-жоспарлары түзіліп, жалпы жұрттың белсенді қатысуымен жүзеге асырылуы алдын ала ойластырылса, нұр үстіне нұр. Бұл орайда атқарылар іс ұлан-ғайыр.

Қазақ тілінің латын әрпімен әліпбиі қабылданғаннан кейін мән-маңызы ерекше үлкен кадам — асқан жауапкершілікпен, артынан өкініш, реніш туғызбайтын оқулықтар, оқу-әдістемелік құралдар кешенін жасау.

Бұл — ана тіліміздің саф қалпында ғасырдан-ғасырға, ұрпақтан-ұрпаққа жетуінің мәңгілік желкенінің үзілмейтін желбауының берік тұғыры болмақ. «Атың шынқаса, жер өрте» дегендей, басқа айтар жаңалығы болмағандай, кезінде Білім және ғылым министрлігінің сонау жиырмасыншы ғасырдың басында ашыла бастаған жаңа мектептер мен бірге өмірге келген білім көзінің бастауы іспетті «Әліппе» атауын «Сауат ашу» деп алмастырғанына таңғалып болғандаймыз.

Қазақ тілінің жаңа әліпбиінің оқу-әдістемелік құралдары қазақ және оқу орыс тіліндегі мектептерге қатар шығуы тиіс. Ону

орыс тіліндегі мектептердің сабақ кестесінде қазақ тілі пәні барын бәріміз білеміз. Оқу орыс тіліндегі мектептердің оқушыларының 70-80 пайызы қазақ балалары екенін есте естен шығаруға болмайды. Олар өздерінің ана тілінің жаңа әліпбиін қазақ мектептеріндегі құрдастарымен қатар меңгерсін. Ағылшын, түріктілді мектептердегі қазақ балаларын да бөліп тастай алмаймыз. Өзбек, тәжік, ұйғыр, тағы басқа тілдерде оқитын күндізгі және кешкі мектептер шәкірттері де мемлекеттік тілдің жаңа әліпбиімен шыққан оқу құралдарын асыға күтетіні күмәнсіз.

Ата-аналар балаларына көмектесуге даяр болуы үшін жалпы көпшілікке, үлкендерге арналған жаңа әліпби кітаптары мектеп оқулықтарынан көп бұрын шықса, тіпті жақсы.

Мұғалімдерді даярлау мәселесі де жедел қолға алынса, ләзім. Иә, бүкілхалықтық қолдауға жеткен, тәуелсіздікпен келген тарихи бастаманың көші түзу болса игі.

Сайраш ӘБШҚЫЗЫ,
Қазақстан Журналистер одағы сыйлығының екі мәрте лауреаты, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері

■ АБАИ — 175

ҰЛЫ АБАЙДЫҢ ДАНАЛЫҒЫ ТУРАЛЫ БІРЕР СӨЗ

Ұлы Абай тұлғасына, оның қазіргі қазақ қоғамы үшін, елімізде болып жатқан қазіргі процестер үшін маңыздылығына үлкен мән беру керек екені әркімге мәлім. Ұлы Абайдың қазақ халқы үшін үлкен тарихи құндылық екендігі даусыз. Ұлы Абайды туған Семей жері тек Абайдың емес, оныңмен қоса Шәкәрімнің, Мұхтар Әуезовтің аттарын әйгілеген айшықты рухани орталықтардың бірі.

Біздің міндетіміз — Ұлы Абайдың ұлылығын паш етіп, бағасы шексіз мұраларын ұрпақ игілігіне пайдалану. Ұлы Абайдың данышпандылығы неде? Ол қазақ халқын — сол кездегі көшпелі мал шаруашылықтың арқасында өмір сүрген халықты басқа дамыған халық пен ұлттар сияқты жаңа өмір сүру сатысына өтуге шақырды, қазақ халқын әлемдік өркениет кеңістігіне тартты, елді өскелең қасиеттерге баулыды. Абай өз шәкірттерін дайындады, өз балаларын да лайықты білім алу үшін медресе-интернатқа жіберді.

Ұлы Абай өз заманының аса прогрессивті өкілі еді. Мұны Абайдың өзі жазған жазбалардан көруге болады: «Біз де әр шоғырда екі судьяның сайлануының бос болуын тексеруге мүмкіндігіміз болды. Әділдікті бәрі бірдей жасай алмайды. Олар айтқандай, «Күлтөбенің басында күнде жиын» өткізу үшін ата-бабаларымыздан мұра болған заңдар кодекстерін білу керек — «Қасымханның қасқа жолы», «Есімханның ескі жолы», Тәуке ханның «Жеті жырғысы»...

Бірақ олар уақыт өте келе біртіндеп ескірген, сондықтан заман талабына сай өзгертулерді талап етеді. Жоғарғы судьяның және біршама билердің болмауы дауларды шешуді қиындатады.

Неліктен би санын көбейту керек? Әр болыстан үш білімді және парасатты адамды таңдап, олардың лауазымға келу мерзімін анықтамай, қарапайым мәселелерге тап болған адамдарды жұмтаспай, шағарғаны жақсы емес пе?

Абайдың өзі бір уақытта Семейдегі бастауыш мұсылмандық және зайырлы орыс мектебінде оқи алды. Бала кезінен кітаптар оны қоршап алды, әкесі газет-журналдарға жазылды, кейінірек болашақ ақын бұл тәжірибені жалғастырды. Абай араб-парсы, көне түркі және Батыс Еуропа әдебиетімен таныс болған. Абаймен кездескеннен кейін, әйгілі америкалық жазушы Джордж Кеннан оған өте жоғары баға берді: «Мен ескі қырғызды білемін — Ибрагим Құнанбаев, ол кітапханаға барып қана қоймайды, тіпті Милль, Бокль және Дрепер сияқты авторларды оқиды. Ал олар — әлемнің ең керемет философтары».

Ұлы Абай білім мен тәрбие арқылы жастарды жамандықтан, дөркіліктен құтқаруға шақырды, ол үшін қазақ балаларына зайырлы мектептердің ашылуын белсенді қолдады. Атап айтқанда, ол былай деп жазды: «Біз балаларды ата-анасынан алып, мектепке жіберіп, бір мамандыққа, екіншісіне жіберіп алуымыз керек. Мектептер құру керек, тіпті қыздар да оқуы керек».

Ұлы Абай ұлттық жазба әдебиеттің негізін қалаушы болды және поэзия, ақынның тәрбиелеу сөздері замандастарына ғана емес, кейінгі ұрпақтарға да ересен әсер етті.

Керімсал ЖҰБАТҚАНОВ,
Қазақ-Орыс халықаралық университетінің доценті,
тарих ғылымдарының кандидаты

Қарағанды қаласындағы Достық үйінде «Волонтер – бұл өмір салты» атты Волонтер жылының салтанатты ашылу рәсімі өтті. Осынау іс-шара Қазақстан халқы Ассамблеясының 25 жылдығына арналып ұйымдастырылды. Жиынға қоғамдық ұйымдардың, білім беру, жастар саясаты, дене шынықтыру және спорт, жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар мәселелері бойынша басқармаларының басшылары, Қарағанды облысының Төтенше жағдай департаменті және Полиция департаменті өкілдері қатысты.

ҚАРАҒАНДЫ ЕРІКТІЛЕРІ ІСКЕ КІРІСТІ

Волонтерларға ерекше серпін берген атаулы жылға арналған іс-шара барысында «VolteQ», «Шаңырақ», Қазақстан Халқы Ассамблеясы жанындағы Қазақстанның еріктілер лигасының филиалы, «Жас сарбаз» әскери-патриоттық клубы, «Абай-Тем», «Unusualstars» және т. б. сияқты облыстың түрлі қалалары мен аудандарынан еріктілер қозғалысының өкілдері арнайы қатысып, өздерінің ойларын ортаға салды.

«Волонтер – бұл өмір салты» атты салтанатты шара аясындағы Қарағанды облысының ТЖД жедел қызметтерінің арнайы жабдықтарының көрмесі, сондай-ақ ТЖ алдын алу бойынша үгіт-насихат материалдары көрермендер назарына ұсынылды.

Көрме кезінде ТЖД қызметімен тығырақ танысуға, сүнгуір және құтқару

жабдықтарын, өрт сөндірушінің жауынгерлік киімін, тыныс алу аппаратын, жылу шағылыстырғыш костюмді, реанимация жүргізуге арналған манекенді, медициналық төсеуді, Вакуумдық және пневмошиналарды көріп, әрбірімен жете танысуға мүмкіндік туды. Сонымен қатар, «ТЖ-ның алдын алуда және олардың салдарын жоюда еріктілердің рөлі» тақырыбында оқыту семинары өткізіліп жиылғандарға пайдалы мәлімет берілді.

«Халықты және аумақтарды төтенше жағдайлардан қорғау, өрт қауіпсіздігін және су объектілерінде адамдардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласындағы волонтерліктің жоғары адамгершілік негізі адамдардың бір-біріне көмектесуге деген ынтыас. Нәтиже – құтқарылған азаматтардың өмірі мен қауіпсіздігі», – деп атап өтті ТЖД бөлім бастығының

орынбасары азаматтық қорғау полковнигі Е. Байғазиев.

Семинарда азаматтық қорғау қызметкерлері еріктілерге алғашқы медициналық көмек көрсету және өрт, су тасқыны кезіндегі іс-қимыл жайлы кеңінен әңгіме қозғалды.

Қызу пікірталасқа ұласқан басқосуда волонтерлер өздерін қызықтырған мәселелерге қатысты сауалдарын қойып, мардымды жауап алды. Жалпы айтқанда, іс-шара қатысушылары төтенше жағдайға қатысты қажетті мәліметтерге қанық болды. Сонымен қатар, көгілдір экраннан көрсетілген «Алғашқы өрт сөндіру құралдары», «Жылыту кезіндегі өрт қауіпсіздігі шаралары» атты бейнероликтер арқылы жиылғандар өрт сөндіру қызметінің тыныс-тіршілігімен танысып шықты.

Құттықтаймыз!

Құтты болсын асулы алпысыңыз!

Біздің «Қазақ үні» газетінде екі суретші бармыз. Біреуі – орыс редакциясы меңгерушісі Дастан Елдес. Екіншісі – мен. Дәкең Алматы көркемсурет училищесін, мен Абай атындағы ҚазПИ-дің (қазіргі ҚазҰПУ) көркемсурет факультетін бітіргенбіз.

Екеуіміз де газетке номер сайын шығамыз.

Екеуіміздің де тақырыбымыз күйіп тұрған Ұлттық мәселелер.

Айырмашылық, ол орыс тілінде, мен қазақ тілінде жазамыз.

Белгілі журналист Дәкең не жазса да, асықпай, жеріне жеткізіп, зерттеп, зерделеп жазады. Қандай тақырып болса да, жілігін шағып, майын ішіп, дәмі мен нәрін сезіп жазады. Суретші екені әр жанрның сезіні анық байқалып тұрады. Сондықтан, оқырманын бірден баурап алады.

Сараптамалық мақаланың нағыз шебері – біздің Дастан Елдес!

Жоғарыда отырған, көкірегінде саңылауы барлар «Қазақ үнінен» Дастан Елдестің мақаласын іздеп оқиды.

Редакцияда газет шығатын күні Дәкеңнің мақаласынан бір сөз не тақырып өзгеретін болса, Дәкеңмен редакция басшылығы арасында ұзаққа созылған үлкен келіссөз жүреді...

Сол біздің Дәкең – «Қазақ үні» газетінің Дастан Елдесі бүгін Алпыстың асуына шығып отыр!

Мерейлі жас құтты болсын, Дәке!

Мереке Берекеге айналсын! Шаңырақта шаттық пен шапағат шалқи берсін! Көңіліңіз келісті, өміріңіз жемісті де, жеңісті бола берсін! Осылай шуақты да, қуатты бола беріңіз! Алла жар болып, Жұлдызыңыз жарқырай берсін!

Құтты болсын асулы Алпысыңыз!
Алпысыңыз – тарланбоз тал түсіңіз!
Жалғандықты жоюмен тартысыңыз,
Жақсылыққа арналың бар күшіңіз!
Құтты болсын асқар бел Алпысыңыз!

«Қазақ үні» газеті мен Qazaquni.kz порталының атынан Қазыбек ИСА.

ТЕГІН ҚҰҚЫҚТЫҚ КӨМЕК КӨРСЕТІЛДІ

Волонтерлар болуға ниет білдіргендердің қарасы қалың. Әрбір адам өзінің қолынан келетін ісі бойынша мүмкіндігінше қарапайым халыққа қызмет көрсетуге тырысып келеді. Атап айтсақ, елордалық волонтерлер «Біз – біргеміз» жобасы аясында «Шапағат» және «Әсем» сауда орталықтарында тұрғындарға тегін құқықтық кеңестер беріп, көпшілігінің көкейінде жүрген сауалдарға жауап берді. Шараның өтуіне мұрындық болған Нұр-Қоғам қалалық Әділет департаменті мен Қоғамдық даму істері басқармасы.

Аталмыш шараның мақсаты – халықтың құқықтық сауаттылығын арттыра отырып, азаматтарға консультациялық көмек көрсетуге волонтер-заңгерлерді тартуды көздейді.

«Іс-шара аясында адвокаттар, заңгерлер, сот орындаушылары, құқық қорғау органдарының басқа да қызметкерлері және «Құқықтану» мамандықтарының студенттері қала тұрғындарына кеңес беру жұмыстарын жүргізді. 300-ден астам адам өздерін толғандырған маңызды мәселелер бойынша нақты кеңес алуға қол жеткізді. Осындай іс-шараларды айына бір рет тұрақты түрде өткізу жоспарлануда», – деді Қоғамдық даму істері басқармасының маманы А.Тастемір.

Меншік иесі:
«Қазақ үні» ЖШС
ҚАЗАҚ ҮНІ
Президент –
Редакторлар кеңесінің төрағасы –
Қазыбек ИСА

Бас редактор – Құлтөлеу МҰҚАШ

Бас редактордың бірінші орынбасары –

Зейнолла АБАЖАН

Бас редактордың орынбасары –

Азамат ТАСҚАРАҰЛЫ

Жауапты хатшы – Гүлмира САДЫҚ

Бөлім редакторлары:

Дастан ЕЛДЕС (орыс редакциясы)

Айнұр АХМЕТ (мәдениет)

Нұржан АСАН (көркемдеуші)

АЙМАҚТАҒЫ ТІЛШІЛЕР:

Астана тілшілер қосыны:

Азамат ТАСҚАРАҰЛЫ

(8-702-931-89-86)

Жасұлан ИСА

(8-776-120-19-72)

Ақмола облысы:

Бақыт СМАҒҰЛ (8-701-626-77-66)

Арқалық қаласы:

Нұрсұлтан НҰРМАН

(8-702-688-84-87)

Алматы облысы:

Айтақын БҰЛҒАҚ (8-702-239-62-99)

Мәди ИСЛАМ (8-775-119-12-13)

Мырзағали НҰРСЕЙІТ (8-701-771-6496)

Қанат БІРЖАНСАН (8-775-323-0850)

Батыс Қазақстан облысы:

Қажымұқан ҒАБДОЛЛА

(8-701-111-61-05)

Жезқазған қаласы:

Жанат АСАҢҚАЛИ

(8-702-384-12-00, 8-707-261-20-98)

Сәтбаев қаласы:

Абдолла ДАСТАН

(8-71063) 7-20-97, 8-777-302-46-79)

Қарағанды облысы:

Ахметқали ХАЛЕНОВ (8-701-450-30-18)

Қостанай облысы:

Төлен РАМАЗАНҰЛЫ (8-701-174-06-70)

Семей қаласы:

Рахат АЛТАЙ

(8-775-998-15-39)

Маңғыстау облысы:

Сағындық РЗАХМЕТ (8-775-379-84-88)

Түркістан облысы:

Әбдіғалпал АЙДАР

(8-702-475-75-66, 8-771-390-73-75)

Асылхан ӘЛІ (8-701-626-88-32)

Түркістан қаласы:

Әтіргүл ТӘШІМ (8-702-489-47-23)

Атқарушы директор –

Қаныш ЖАРЫЛҚАСЫН

Тарату бөлімі:

Астанада:

Жасұлан ИСА

(8-776-120-19-72)

Шымкентте:

Мүтән ИСМАЙЫЛ (8-701-692-1340),

Астанада «Алты Алаш» (87015728847)

дүңгіршіктерінде сатылады

Газет ҚР Мәдениет және Ақпарат

министрлігінде 19. 12. 2012 жылы тіркелген.

Күллік №13976-Г (Алғашқы күллік

№1270-Г, 01. 08. 2000 жыл).

Автордың пікірі мен редакция көзқа-

расы сәйкес келе бермейтінін ескертеміз.

Қолжазбалар өңделеді және қайта-

рылмайды.

Жарнама мәтініне жарнама беруші жауап

береді.

Газеттен көшіріліп басылса, сілтеме жа-

салтуе шарт.

Газетте «Қазақпараттың» материалдары

пайдаланылды.

Газет «Қазақ үні» компьютер

орталығында беттелді

АЙЛЫҚ ТАРАЛЫМЫ – 60 400

ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ – 65380

Редакцияның мекен-жайы:

050006, Алматы қаласы, Қалқаман-3

ықшамауданы, С. Сейітов көшесі, 11 үй

Байланыс телефоны:

8 (727) 398-57-31

E-mail: qazaquni2000@gmail.com

www.qazaquni.kz

Кезекші редактор –

Дастан ЕЛДЕС

ТОО «Қазақ үні»

БИН 000540006784

ИИК KZ508560000000385541

АГФ АО «БанкЦентрКредит»

г. Алматы, БИК КСВКЗКХ, Кбе 17

Газет «Алматы-Болашақ» баспаханасында

басылды. Алматы қ., С. Мұқанов к., 223 б.

Көлемі: 6 баспа табақ

Ⓐ – материалдың жариялану ақысы төленген

ҚАЗАҚТЫҢ МҰҢЫ МЕН ШЫНДЫҚТЫҢ ЖЫРЫ – «ҚАЗАҚ ҮНІ» ГАЗЕТІНЕ ЖАЗЫЛЫҢЫЗДАР!

ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ – 65380

«Қазпошта» арқылы жазылу бағасы:

1 ай	қала	379,24	3 ай	қала	1137,72	6 ай	қала	2275,44	12 ай	қала	4550,88
1 ай	ауыл/аудан	397,86	3 ай	ауыл/аудан	1193,58	6 ай	ауыл/аудан	2387,16	12 ай	ауыл/аудан	4774,32